

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної торгівлі і маркетингу**

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 Соціальні та поведінкові науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 051 Економіка

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему **Детермінанти глобального лідерства розвинених країн світу**
здобувача Репети Олександра Олександровича _____

Наукова керівниця: к.е.н., Солодковська Ганна Володимирівна _____

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією
з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувачка кафедри: д-р екон.наук, професорка Циганкова Т.М.

(підпис)

Київ 2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародної торгівлі і маркетингу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА галузь знань спеціальність	МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА 05 Соціальні та поведінкові науки 051 Економіка
--	---

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)

освітньо-професійної програми

Ярослава СТОЛЯРЧУК

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Тетяна ЦИГАНКОВА

_____ 2024 р.

_____ 2024 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Репеті Олександрю Олександровичу

очної (денної) форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему **Детермінанти глобального лідерства розвинених країн світу**

Тему затверджено наказом ректора Університету від "_7_" грудня 2023 р. № 2233-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах на наукових та аналітичних матеріалах, а також на фактологічних даних, щодо глобального економічного розвитку

План кваліфікаційної магістерської роботи

Розділ 1	Теоретичні основи дослідження лідерства
	(назва розділу)
Розділ 2	Особливості глобального лідерства країн
	(назва розділу)

Об'єкт дослідження:	можливості досягнення лідерських позицій країн на сучасному етапі світогосподарського розвитку
Предмет дослідження:	комплекс факторів, які впливають на формування та розвиток лідерських позицій розвинених країн світу
Мета кваліфікаційної магістерської роботи:	теоретико-методологічне обґрунтування ключових детермінант лідерства розвинених країн світу з урахуванням нових трендів економічного розвитку

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1

визначити сутність лідерства та його особливості;
 ідентифікувати передумови досягнення глобального лідерства на сучасному етапі;
 дослідити інструментарій визначення диспозицій розвинених країн світу

У розділі 2

виявити особливості прояву глобального лідерства розвинених країн;
 дослідити забезпечення глобального лідерства розвинених країн в контексті актуалізації розвитку технологій;
 проаналізувати ключові виклики розвитку в умовах сучасного світопорядку;
 дослідити співпрацю України з розвиненими країнами щодо посилення можливостей досягнення лідерства

**Завдання підготував
 науковий керівник**

_____ (підпис)

_____ (Прізвище та ініціали)

«   » _____ 2024 р.

**Завдання одержав
 здобувач**

_____ (підпис)

_____ (Прізвище та ініціали)

«   » _____ 2024 р.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 72 сторінки, 12 таблиць, 18 рисунків, список використаних джерел з 87 найменувань.

Детермінанти глобального лідерства розвинених країн світу

Об'єктом дослідження можливість досягнення лідерських позицій країн на сучасному етапі світогосподарського розвитку.

Предметом дослідження є комплекс факторів, які впливають на формування та розвиток лідерських позицій розвинених країн світу.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи теоретико-методологічне обґрунтування ключових детермінант лідерства розвинених країн світу з урахуванням нових трендів економічного розвитку.

Завданнями роботи є:

- визначити сутність лідерства та його особливості;
- ідентифікувати передумови досягнення глобального лідерства на сучасному етапі;
- дослідити інструментарій визначення диспозицій розвинених країн світу;
- виявити особливості прояву глобального лідерства розвинених країн;
- дослідити забезпечення глобального лідерства розвинених країн в контексті актуалізації розвитку технологій;
- проаналізувати ключові виклики розвитку в умовах сучасного світопорядку;
- дослідити співпрацю України з розвиненими країнами щодо посилення можливостей досягнення лідерства.

Практичне значення отриманих результатів полягає у наданні рекомендацій для формування ефективної політики, здатних підсилити позиції країни на міжнародній арені, а також у розробці стратегій взаємодії з розвиненими країнами.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2024 р.

Рік захисту роботи 2024 р.

Ключові слова: глобальне лідерство, розвинені країни, країни що розвиваються, технологічний розвиток, економічна потужність, політичний вплив, конкурентноспроможність.

ВІДГУК

на кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувачки факультету Міжнародної економіки і менеджменту
освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка»

Репети Олександра Олександровича

На тему «Детермінанти глобального лідерства розвинених країн світу»

1. *Актуальність теми:* обумовлена необхідністю розуміння факторів, що сприяють успіху провідних держав у глобальній політиці та економіці. Сучасний світ швидко змінюється, і роль розвинених країн у формуванні міжнародних відносин, економічної стабільності та технологічного прогресу є критично важливою. Дослідження цих детермінантів дозволить виявити ключові аспекти, що забезпечують ефективне глобальне лідерство, та запропонувати стратегії для зміцнення позицій країн, які прагнуть досягти подібного рівня впливу на міжнародній арені.

2. *Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи:* робота виконана на актуальну тематику, автором виконані всі поставлені завдання, проведено аналіз політичних, економічних та соціальних детермінантів, які визначають лідерські позиції розвинених країн у світі, використано широкий спектр сучасних теоретичних та емпіричних джерел для підтвердження дослідницьких висновків.

3. *Наявність самостійних розробок автора:* автором зроблено порівняльний аналіз різних підходів до глобального лідерства серед провідних держав. Автором ідентифіковано потенційні загрози та виклики подальшому глобальному лідерству розвинутих країн.

4. *Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій.* автором розроблено рекомендацій для формування ефективної політики, здатних підсилити позиції країни на міжнародній арені, а також у розробці стратегій взаємодії з розвиненими країнами.

5. *Наявність недоліків:* автору слід було приділити більше уваги таким аспектам лідерства країн, як використання м'якої сили, участь у вирішенні конфліктів та підтримання статусу регіональних лідерів. Зокрема, доречним було б більш детальне дослідження культурного впливу, дипломатичних ініціатив та гуманітарної допомоги, які значно впливають на глобальну позицію країн.

6. *Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК.* Кваліфікаційна робота чітко структурована, логічна за змістом, відповідає всім встановленим вимогам, може бути допущена до захисту перед ЕК та заслуговує позитивної оцінки.

Науковий керівник к.е.н., Солодковська Г.В.

“ ” _____ 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІДЕРСТВА.....	6
1.1. Сутність лідерства та його особливості.....	6
1.2. Передумови досягнення глобального лідерства на сучасному етапі.....	14
1.3. Рейтинги та індекси як інструменти визначення диспозицій розвинених країн світу.....	22
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ГЛОБАЛЬНОГО ЛІДЕРСТВА КРАЇН	32
2.1. Місце розвинених країн на глобальній карті світу	32
2.2. Технологічне лідерство розвинених країн.....	41
2.3. Виклики розвитку в умовах сучасного світопорядку	53
2.4. Співпраця України з розвиненими країнами щодо посилення можливостей досягнення лідерства	61
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73

Вступ

Сучасний стан економічного розвитку супроводжується значними геополітичними потрясіннями, які спричинені переформатуванням глобального устрою. Поступове зростання та спокійний розвиток на сьогодні перестали бути конкурентними перевагами, потребуються нові рішення, які забезпечать лідерські позиції країнам. Лідерство як економічний феномен значно актуалізувалось в середині ХХ століття, однак його актуальність не втрачається і під час сучасних викликів геополітичного розвитку. Особливої уваги лідерство заслуговує при аналізі стратегій розвитку розвинених країн, які тривалий час займаються флагманські позиції у економічній площині.

До розвинених країн відносимо країни з високим рівнем економічного розвитку, високим доходом на особу, високим індексом розвитку людського потенціалу, переважаючими третинним та четвертинним секторами економіки. За класифікацією ООН в світі налічується 60 розвинених країн світу, які мають значні фінансові ресурси та привабливі для інвесторів. Ці країни є членами ОЕСР та відіграють важливу роль на світовому фінансовому ринку через економічну потужність, технологічному ринку через розвиток технологій, формують стандарти розвитку та визначають пріоритетні напрями глобального поступу.

Актуальність лідерства розвинених країн світу визначається двома ключовими факторами, з одного боку ці країни забезпечують до 60% світового ВВП, а з іншого – в них проживає лише близько 15% населення світу. Це вказує на необхідність визначення ключових детермінант їх розвитку та розуміння природи лідерства в сучасних умовах світогосподарського розвитку. Розвинені країни продукують 90% світових інвестицій, що свідчить про формування їх економічного потенціалу та забезпечення доходів і національного багатства.

Розвинені країни світу зазвичай володіють високим рівнем економічного розвитку, великим обсягом технологічних інновацій та значним впливом на міжнародну сцену. Ці країни зазвичай мають сильну інфраструктуру, високий рівень життя та добре розвинену систему освіти та охорони здоров'я. Розвинені країни зазвичай є ключовими учасниками у міжнародних організаціях та групах, які впливають на глобальні питання, такі як економіка, політика та екологія.

Розвинені країни світу формують глобальні інституції, які своєю чергою формують глобальні стандарти. Розвинуті країни є членами Організації економічного співтовариства і розвитку і Паризького клубу, що контролює світовий фінансовий ринок. Лідерство країн у сучасному світі визначається багатьма факторами, такими як економічна потужність, технологічний розвиток, вплив на міжнародні відносини, геополітичне становище, культурна впливовість та здатність до інновацій. Країни, які мають сильну економіку та великий обсяг міжнародної торгівлі, часто мають більший вплив на світову політику та економіку. Також важливою є здатність країни адаптуватися до швидких змін у сучасному світі, включаючи технологічні інновації та геополітичні трансформації. Відомі країни-лідери, такі як США, Китай, Німеччина, Японія та інші, відіграють важливу роль у формуванні міжнародної архітектури та визначенні світових тенденцій.

Метою дослідження є теоретико-методологічне обґрунтування ключових детермінант лідерства розвинених країн світу з урахуванням нових трендів економічного розвитку.

Задля досягнення мети варто вирішити наступні завдання:

- визначити сутність лідерства та його особливості;
- визначити передумови досягнення глобального лідерства на сучасному етапі;
- дослідити інструментарій визначення диспозицій розвинених країн світу;

- виявити особливості прояву глобального лідерства розвинених країн;
- дослідити забезпечення глобального лідерства розвинених країн в контексті актуалізації розвитку технологій;
- проаналізувати ключові виклики розвитку в умовах сучасного світопорядку;
- дослідити співпрацю України з розвиненими країнами щодо посилення можливостей досягнення лідерства.

Об'єктом дослідження є можливості досягнення лідерських позицій країн на сучасному етапі світогосподарського розвитку.

Предмет дослідження включає в себе комплекс факторів, які впливають на формування та розвиток лідерських позицій розвинених країн світу.

У рамках дослідження використані загальнонаукові та специфічні методи наукового пошуку, а методологічною основою є теорія глобалізації. В роботі використано методи систематизації та узагальнення, аналізу та синтезу, типологізації та структурно-функціонального аналізу, описової статистики та аналітики.

Практичне значення роботи полягає у наданні рекомендацій для формування ефективної політики, здатних підсилити позиції країни на міжнародній арені, а також у розробці стратегій взаємодії з розвиненими країнами.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІДЕРСТВА

1.1. Сутність лідерства та його особливості

Лідерство є важливим елементом сучасної економічної історії. Геополітика стає важливим елементом економічної експансії та побудови глобальних ринків. У сучасному світі, де відбуваються швидкі зміни та зростає взаємозалежність країн, провідні держави відіграють важливу роль у формуванні глобальної політики. Розвинені країни є лідерами у цьому процесі, впливаючи на ключові міжнародні рішення та тенденції. Їх рішення мають великий вплив на світову економіку, політику, екологію та соціальний розвиток. Розуміння факторів, що сприяють їх лідерству, є важливим для передбачення майбутніх глобальних тенденцій та формування міжнародної політики.

У зв'язку з глобальними викликами, такими як кліматичні зміни, міжнародні конфлікти, торговельні війни та пандемії, роль розвинених країн стає ще більш важливою. Їх стратегічні рішення та політичні ініціативи можуть впливати не лише на глобальний розвиток, а й на шляхи вирішення цих проблем. Аналіз цих аспектів дозволить краще зрозуміти, як розвинені країни можуть сприяти створенню стійкого та мирного світового порядку.

Глобалізація стає результатом технологічного розвитку, перш за все інформаційно-комунікаційних, що нівелює фізичні кордони. Розвиток фінтеху призводить до можливості проводити платежі з будь якої точки світу, з будь якого банку, що сприяє глобалізації економічних процесів і створює глобальний ринок. Концептуально цифрова трансформація сприяє отриманню індивідуальних осіб чи корпорацій певної інформації для можливостей співпраці

чи розробки нових рішень, створенню інновацій. Тенденції глобалізації вимагають відповідно напрацювання нових механізмів роботи та глобального лідерства [58]. Науковці визначаються, що в процесі глобальних перетворень компанії повинні шукати нові методи та способи роботи, переходили до нової форми організаційної структури [48].

Класичне визначення лідерства як процесу впливу на групу людей з метою досягнення спільних цілей. Лідер може впливати на інших, надихаючи їх, спрямовуючи дії та стимулюючи до досягнення результатів. Лідерство може приймати різні форми залежно від контексту та стилю керівництва:

- автократичне лідерство, яке передбачає стиль керівництва, при якому лідер приймає рішення самостійно без урахування думок або внеску підлеглих;
- демократичне лідерство, в рамках якого лідер сприяє участі підлеглих у процесі прийняття рішень та враховує їхні думки та ідеї;
- ліберальне лідерство характеризується відсутністю активного керівництва, дозволяючи групі самостійно організовуватися та приймати рішення;
- трансформаційне лідерство, при якому лідер стимулює та надихає підлеглих до досягнення високих результатів, змінюючи їхнє бачення та цінності;
- транзакційне лідерство, що орієнтовано на обмін винагородами та покараннями за досягнення або невиконання поставлених цілей.

Більшість наукових підходів до дослідження лідерства зосереджені на індивідуальному рівні, розглядаючи його як вияв особистісної діяльності. Проте економічна складова лідерства та економічні наслідки його прояву залишаються недостатньо вивченими. У науковій літературі можна знайти різноманітні теоретичні підходи до розуміння лідерства як вияву особистісної діяльності. Ці підходи розглядають лідерство як процес, результат та інструмент діяльності. Думки, що лідерство це процес притримуються Ж. Блондель, Г. Оуен, В. Ходжсон та Н. Газзард, П. Сенге, В. Кац, Л. Едінгер, А. Макфарлан, К. Бланшар, С. Філонович та інші. Лідерство як результат є основою наукового пошуку Л. Даунтон,

Р.Еджмена, Т.Кочубей, А.Семенова та інших. Лідерство як інструмент вивчається в роботах Л.Даунтон, Ф.Бейлі, П.Дракера, Е.Демінга та інших [81].

При цьому, якщо одні науковці визначають лідерство як прояви властивостей індивіда, інші ж визначають його знеособлено. Наприклад, Г.Оуен, В. Ходжсон та Н.Газзард визначають його як спроби кинути виклик навколишній дійсності та змінити її [73], подібної думки притримується і П.Сенге, який визначається лідерство як інструмент розвитку потенціалу та побудови спільноти. Лідерство як результат розглядається переважно на індивідуальному рівні, однак наприклад Р.Еджмен розглядає лідерство як «висоту, на яку... треба плигнути» [70]. Лідерство як інструмент, його роль в інноваційних процесах розглядаються в роботі Л.Даунтон та Ф.Бейлі, за якими лідерство визначається через роль лідера в інноваційних процесах та формування нових оригінальних рішень, лідери виступають новаторами [15]. Подібна думка висловлюється в роботі Е.Демінга, де лідерство це «пусковий механізм роботи системи якості, без нього така система радше фікція, ніж реальність» [71].

В науковій літературі все частіше розглядається лідерство як елемент геоекономічного впливу та геополітики. Відповідно до цього, визначається глобальне лідерство, як новий феномен економічної діяльності (табл. 1.1).

Таблиця 1.1. – Підходи до дефініції «глобальне лідерство» в сучасній науці

№	Автор	Визначення
Як джерело впливу		
1	Гундлінг Е.	Це здатність впливати на інші організації та країни, встановлювати темп розвитку, служити прикладом у поведінці та мати політичний вплив на міжнародній сцені [31, С.139]
2	Менденхолл М.Е., Райхе Б.С., Берд А.	Процес впливу на інших для досягнення спільного бачення за допомогою структур і методів, які сприяють позитивним змінам, індивідуальному та колективному зростанню в умовах високої складності, потоку та присутності [44]
3	Цебенко О., Іванова В.	Це здатність учасника міжнародних відносин впливати на інших учасників або їх групи за межами власної території, впливати на міжнародне середовище в цілому, а також його здатність утримувати та, за необхідності, збільшувати такий вплив [79, С.500]

4	Шлапак А.В.	Здатність певної країни впливати на утворення міжнародного порядку в цілому або на його окремі частини. Можливість організувати міжнародні відносини. З погляду політичного реалізму, це можливість нав'язати свої інтереси та реалізувати їх за допомогою інших учасників [84].
Як місце в глобальній економічній структурі		
5	Шталь Т. В., Козуб В. О., Колісник М. М.	Набір широковідомих макроекономічних показників та моделей оцінювання, щорічні числові значення яких вказують на рівень їх впливу на світову економіку [85]
6	Данн Т.Е., Лафферті С.Л. та Алфорд К.Л	Це лідерство в глобальному масштабі, яке передбачає координацію взаємопов'язаних і взаємозалежних дій, якими вони були [16]

Джерело: систематизовано автором

Визначаючи глобальне лідерство через бачення лідерства як процесу, можемо відмітити, що підходи до лідерства визначаються як «вроджені» властивості країни, тобто певні характеристики певного етапу розвитку країни, які дають можливості їй реалізувати власні інтереси в глобальному економічному середовищі, або в екзогенному середовищі. Інший підхід визначається як набір навичок чи політична поведінка країни, яка дозволяє впливати на інших в глобальному економічному просторі, досягати спільних цілей та просувати власні ідеї на політичній арені. Ситуативний підхід, що передбачає використання транспарентності інформації, яка лежить в основі прийняття якогось рішення в глобальному середовищі, взаємодія між країнами з урахуванням контексту ситуації. Трансформаційне лідерство розуміється як здатність лідера надихати інших та змінює поведінку інших, це може проявлятися як лідерство у прийнятті глобальних рішень, наприклад, Кіотський протокол, що може змінювати поведінку інших країн-учасниць договору.

У цілому, глобальне лідерство спрямоване на створення стійкого і справедливого світового порядку, сприяючи співпраці та розвитку на міжнародному рівні [1]. Розуміння лідерства може варіюватися від здатності провідного актора реалізувати свої політичні цілі, незважаючи на опір інших, до здатності організувати або впливати на різні аспекти діяльності

конкуруючого актора. Традиційне лідерство держави визначається рівнем впливу на світові події і акторів міждержавної взаємодії, зберігаючи здатність представляти та захищати національні інтереси в умовах складності, багатовимірності та постійної динаміки міжнародних відносин, які є складними для передбачення [84].

В глобальному контексті глобальне лідерство певною мірою пов'язано з поняттям конкурентоспроможність. Однак, конкурентоспроможність як термін важко застосувати до країни як суб'єкта економічних відносин, адже неконкурентоспроможна компанія вибуває з ринкових відносин, неконкурентоспроможна країна однак в них залишається і не може бути виключена з акторів міжнародних відносин. Фактично, лідерство країни, яке може бути означено як висока її конкурентоспроможність, потребує формулювання критеріїв конкурентоспроможності країни в сучасній глобальній економіці та розуміння складності ідентифікації окремих її параметрів. Однак, якщо ми подивимся на статистику і визначатимемо країну-лідера, то саме показники її конкурентоспроможності, рівень залучення в глобальні потоки є параметрами оцінки її лідерства. Показники глобальної торгівлі, технологічного розвитку, політичного впливу, військового потенціалу, інвестиційного ресурсу та інші визначають потенціал для економічного зростання та домінування. Ключовими параметрами до цього є створення умов ведення бізнесу, накопичення фінансів, формування міжнародних зв'язків. Фактично ключовим питанням є формування переваг в середині країни, які би забезпечили розвиток бізнесу порівняно з іншими країнами.

У постіндустріальному суспільстві успіх країн забезпечується технологіями використання ресурсів, які дозволяють створювати нові продукти та послуги. Країни, які виходять у світові лідери, активно розвивають свій інтелектуальний потенціал і використовують його в економіці. Наприклад, Німеччина, Японія, Південна Корея та інші країни вкладають значні кошти в наукові дослідження,

розробку та впровадження результатів у виробництво та послуги, що сприяє їх розвитку. Таким чином, у сучасному світі лідерство асоціюється з інтелектуальним розвитком і забезпечує конкурентоспроможність [80].

Однак, на міжнародній арені не лише національні інституції визначають конкурентоспроможність, а і наднаціональні, як стали результатом розширення сфер економічної конкуренції та кооперації при формуванні великих проєктів, які стали результатом саме співпраці між країнами чи інституціями. Такі інтеграції стають своєю чергою джерелом глобального лідерства, наприклад інтелектуального чи в науково-технічній сфері. Такі проєкти стають важливими в умовах формування глобального середовища, становлення глобальних правил та норм функціонування ринку, в який інтегровані національні інституції.

Участь в міжнародних проєктах може призвести до зростання інноваційності економіки, що своєю чергою може стати передумовою для розвитку лідерства та напрацювання нових аспектів конкурентоспроможності. Формується цикл, що сприяє розвитку конкурентоспроможності країни. Разом з тим, країни з високим статусом лідерства можуть активніше впливати на глобальний ринок, визначати глобальні стандарти, впливати на інші країни, диктувати правила гри на привабливому ринку. Прикладом цього є просування міжнародних стандартів у глобальні виробничі ланцюжки, диктування умов співпраці, якщо в ланцюжку є чіткий лідер. Такий вплив спрямовано на покращення конкурентоспроможності країни, формуючи передумови для переваг на світовій арені як в міжнародній торгівлі, так і в інших сферах економічної діяльності.

Інноваційність та співпраця у науково-технологічній сфері сприяють розвитку людського капіталу, підвищенню якості освіти, професійної підготовки, створює можливості для залучення висококваліфікованого персоналу з інших країн. Це своєю чергою сприяє залученню інвестицій, розвитку високотехнологічного виробництва, посиленню співпраці.

В часи соціально-відповідального ведення бізнесу важливим аспектом є і формування іміджу країни як інноваційної, високотехнологічної, екологічно відповідальної, виробника якісної продукції в найбільш інноваційних сферах.

Варто відмітити, що глобальне лідерство країни формує передумови для розвитку конкурентоспроможності компаній, які своєю чергою теж сприяють підвищенню конкурентних позицій та лідерських позицій. Відповідно до цього, можемо визначити ключові характеристики глобального лідерства, серед яких міжнародна позиція, вплив на міжнародне середовище, здатність до співробітництва та вирішення глобальних проблем людства, визначення стандартів функціонування та глобальних стандартів.

Здатність глобальних країн-лідерів вирішувати глобальні проблеми людства полягає у їхній здатності до співпраці, розробці та впровадженні ефективних стратегій та політик, спрямованих на вирішення таких проблем, як зміна клімату, економічна нерівність, глобальна бідність, пандемії та інші. Це також включає в себе здатність мобілізувати ресурси, сприяти інноваціям та технологічному прогресу, а також сприяти встановленню спільних стандартів інтернаціональної співпраці.

Здатність країн світових лідерів визначати глобальні стандарти полягає у їхній спроможності встановлювати норми, правила та рекомендації, які впливають на міжнародні відносини, торгівлю, екологію, права людини, технології та інші сфери життя. Ця здатність базується на великому впливі цих країн у світі, їхній економічній та політичній потужності, а також на їхніх інноваціях та культурному впливі. Такі країни можуть встановлювати стандарти через свою участь у міжнародних організаціях, укладання міжнародних договорів, прийняття законодавства та регулювань, а також через свої суспільно-економічні моделі, які можуть слугувати прикладом для інших країн.

Варто відмітити, що розуміння лідерства в історичному контексті змінюється і на сучасному етапі трактується через становлення нової парадигми

суспільного розвитку. Так, можемо зустріти терміни «інформаційне суспільство», «суспільство знань», «знаннєва економіка» та ін. В процесі теоретичного осмислення сучасної концепції лідерства виявляються нові суб'єкти лідерства в різних видах економічної діяльності, а ключовим завданням лідерства стають інтеграція факторів нестабільного середовища в порядок прогнозування розвитку країни, розробки стратегії, розвиток можливостей адаптації та інноваційного розвитку.

Загалом, сутність глобального лідерства країн визначається в першу чергу через їх здатність змінювати світову арену, правила гри на ринку, встановлювати власні стандарти, здатності впливати на світове економічне середовище. Країни лідери формують глобальну архітектуру, яка би працювала на вирішення глобальних проблем, формування найвищих стандартів, завдяки гнучкості, стратегічному мисленню, здатності адаптуватися до змін, підтримувати власну позицію, координувати міжнародні зусилля, приймати рішення, спрямовані на формування позитивних трендів. Лідерство полягає у дотриманні прав всіх учасників міжнародних угод, створенню сприятливого середовища для розвитку країн, регіонів, кластерів, формування глобальної стабільності та технологічного розвитку. Глобалізація та перехід до знаннєвої економіки змінюють умови господарювання, що призводить до зростання конкуренції на всіх рівнях. Це викликає швидку зміну конкурентних позицій, розширення конкурентного середовища та зміну правил гри. В умовах взаємозалежності національних економік ці нові тенденції потребують уваги до нових явищ і перегляду ролі багатьох економічних і управлінських процесів.

1.2. Передумови досягнення глобального лідерства на сучасному етапі

Досягнення глобального лідерства в сучасному світі є і результатом і процесом, фактично формулюючи цикл економічного розвитку на нових засадах. Передумови лідерства визначаються ще в рамках теорії абсолютних та відносних переваг, в рамках яких визначаються передумови конкурентоспроможності країни та, відповідно, фактори забезпечення її лідерства. Так, наприклад ще в роботі Д.Рікардо «Основи політичної економії та оподаткування» було визначено, що одним із найважливіших факторів лідерства країни є інвестиція в ефективність виробництва. Інноваційний розвиток став підґрунтям економічного розвитку уже на початку ХХ століття в рамках розвитку теорії конкурентоспроможності та знайшла своє відображення у рамках теорії конкурентоспроможності Й.Шумпетера («Теорія економічного розвитку») і полягає у розробці концепції конкуренції нововведень, якими можуть бути товари, ринки, форми та методи діяльності, управління, технології як ключові елементи виробництва [86].

Важливим завданням є пошук детермінант або передумов досягнення лідерства країн на сучасному етапі. Детермінанти це фактори або обставини, які визначають або впливають на результат, розвиток або характер певного явища, процесу чи стану системи. На нашу думку, варто виділити передумови досягнення лідерства країн, серед яких економічні, історичні, територіальні, ресурсні, культурні, політичні, військові, технологічні та ін. Всі ці передумови визначають можливості країни досягнення високих позицій у глобальній економіці.

Країни зі значними економічними ресурсами та розвиненою торгівельною і технологічною інфраструктурою мають можливості забезпечити лідерство, так, Велика Британія в XVII-XIX століттях стала економічним лідером завдяки

індустріальній революції. Ще однією передумовою лідерства є територіальні фактори та власне розташування країни, що може сформувати її конкурентні переваги, забезпечити лідерство за рахунок наявності ресурсів, що може забезпечити контроль чи посилити сферу впливу в певному регіоні, такої стратегії притримувалась Римська імперія свого часу, забезпечивши лідерство саме завдяки контролю над значною кількістю територій. Культурна спадщина може стати елементом формування лідерської стратегії країни, просування її інтересів в глобальному середовищі та на політичній карті світу, формування іміджу країни, що може здійснювати певний вплив на світові події. Політичні передумови визначаються міцністю політичної системи, індивідуальними характеристиками політичного лідера, політичній структурі та стратегії розвитку, що може визначати форму та можливості впливу на певні території. Країни з потужним військовим потенціалом можуть забезпечувати лідерство через можливості фізичного впливу, однак варто зауважити, що військова потужність досить значно визначається історичними аспектами, адже концентрація на розвитку технологій у військовій сфері визначає перспективи розвитку та можливості забезпечення лідерства у глобальних конфліктах. Така форма лідерства на сьогодні демонструється Сполученими Штатами Америки.

В контексті глобального лідерства детермінанти можуть включати економічні, політичні, соціокультурні, технологічні та інші чинники, які формують лідерські позиції країн і визначають їхні можливості впливу на світові події. Детермінанти глобального лідерства можуть набувати різних форм і значно залежать від контексту та проявів лідерства, загальними факторами можемо визначити наступні (рис.1.1).

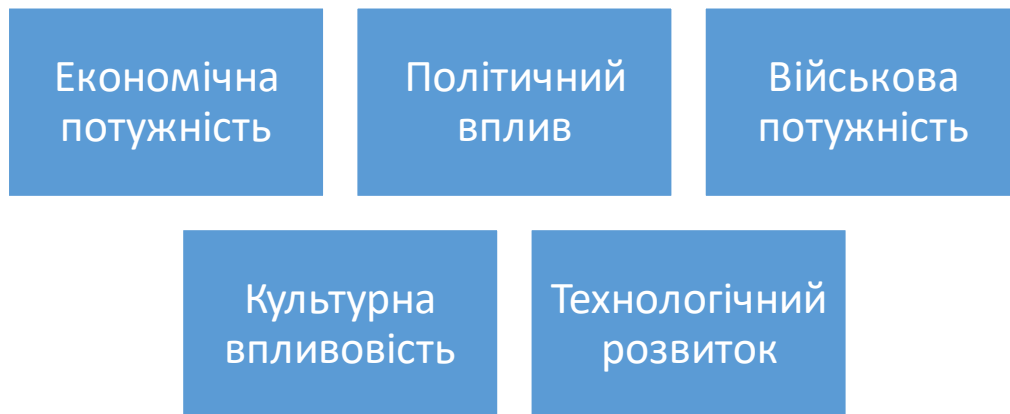

Рисунок 1.1. – Ключові детермінанти лідерства країн

Економічна потужність визначається розміром та міцністю економіки, що надає можливості для впливу на світовий ринок, просування товарів, формування попиту та ін. Політичний вплив виражається в першу чергу через міцність політичної системи, де лідери можуть впливати на міжнародну політику чи глобальні рішення. Військова потужність може бути використана як інструмент підтримки власних інтересів чи впливу (тиску) на інші країни. Культурний вплив проявляється як м'яка сила, що здатна сформувати імідж країни, здійснювати культурний вплив на інші країни, визначати критерії та стандарти в культурному середовищі. Технологічний розвиток визначає тренди розвитку інновацій та є важливим елементом глобального лідерства. Звісно це не всі чинники, але можливості їх поєднання можуть змінювати лідерські позиції, залежно від їх поєднання, сили та форм прояву в рамках конкретного періоду часу та ситуації.

На думку окремих науковців технологічний розвиток виражається як інтелектуальне лідерство країни, яке має свою суб'єктно-об'єктну характеристику (рис. 1.2).

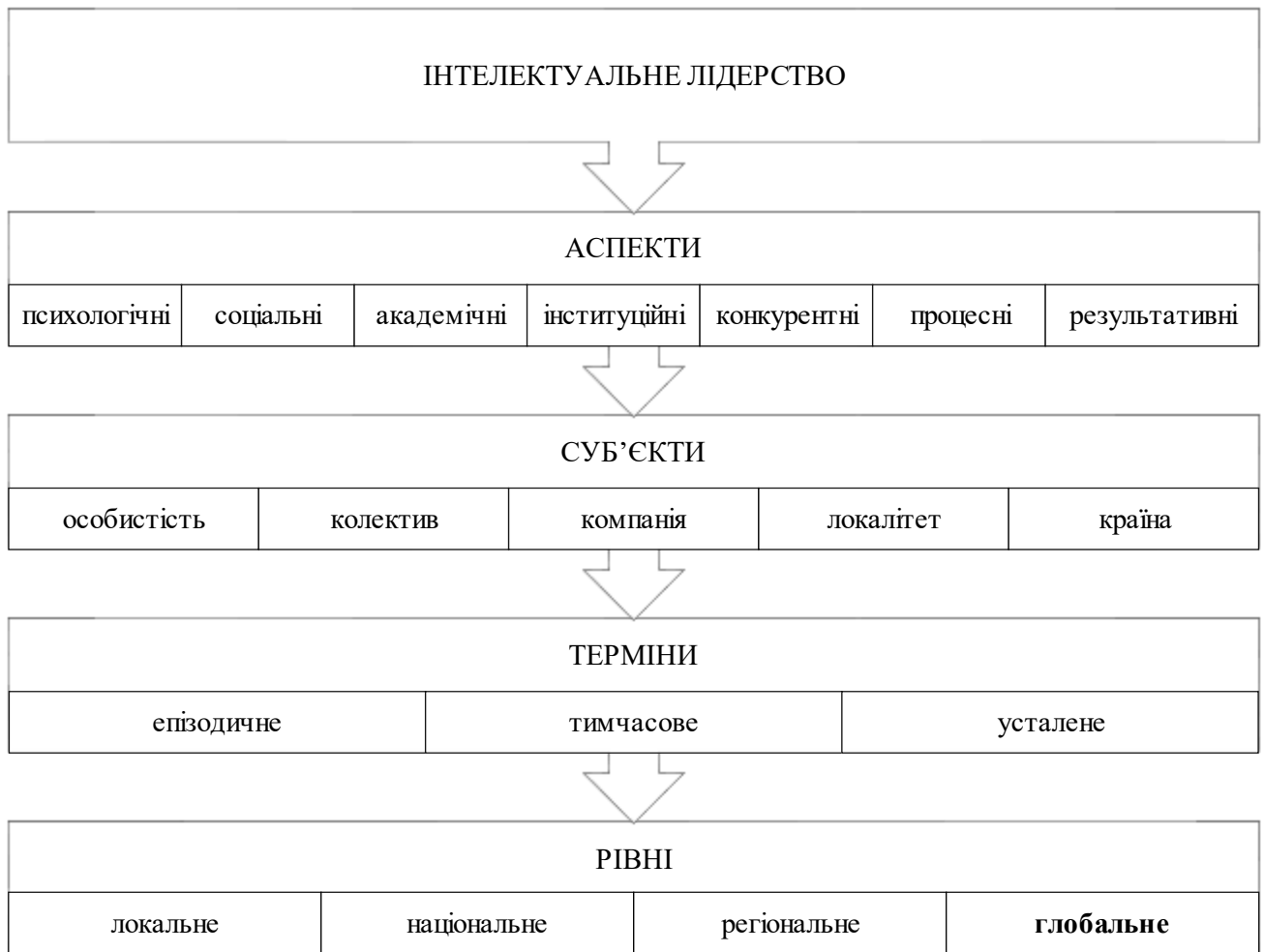

Рисунок 1.2 – Структурний формат сутнісної характеристики інтелектуального лідерства [69, с. 10]

Важливим є рівень технологічного та інноваційного розвитку як одного з ключових аспектів, що визначають лідерство країни в глобальній економіці [66]. Ці фактори є складовою сучасного світового лідерства, охоплює інформаційно-інтелектуальний вплив, гнучкість, здатність ефективно управляти міжнародним розвитком і впливати на вирішення глобальних проблем [30]. Технологічний розвиток є тим елементом, що наскрізно проникає у всі види економічної діяльності країни-лідера, ключовими елементами технологічного розвитку є дослідження та розробки, адже країни лідери інвестують значні кошти у розвиток технологій, що дозволяє створювати нові можливості реалізації потенціалу

країни. Важливим елементом є формування інноваційної інфраструктури, яка включає в себе наукові центри, технопарки, наукові інкубатори, інноваційні кластери та інші інституційні форми, функціонування яких спрямовано на підтримку інноваційної активності. Ще одним елементом технологічного розвитку є формування та підтримка стартап-екосистеми, в рамках якої активно підтримується розвиток стартапів та венчурне фінансування нових ідей та технологій. Використання технологій передбачає оцінку їх ефективності та можливості використання в державному управлінні, економічній діяльності, системах охорони здоров'я та освіти та ін. Технологічний розвиток передбачає формування цифрової екосистеми та цифрової економіки, впроваджуючи нові цифрові технології наскрізно у всі сфери життєдіяльності. Саме технологічний розвиток стає передумовою глобальної конкурентоспроможності та забезпечення глобального лідерства [75].

Досягнення лідерства потребує активізації зусиль та вибору тих ресурсів, які можуть забезпечити це лідерство, їх максимально ефективно використання, окрім того, і використання потенціалу, а не лише наявних ресурсів. Технологічний розвиток, який формує можливості країни обробляти інформацію, використовувати новітню інформацію, комунікативну мобільність, здатність держави генерувати нові знання, інноваційні ідеї та втілювати їх в життя.

Для визначення рівня технологічного розвитку країни і ступеня її міжнародного технологічного лідерства застосовуються різноманітні методики та оціночні показники. Так, Шталь Т., Козуб В. та Колісник М. в своїй роботі пропонують трикомпонентну модель визначення індикаторів оцінки лідерства країни в глобальній економіці. (рис. 1.3.).

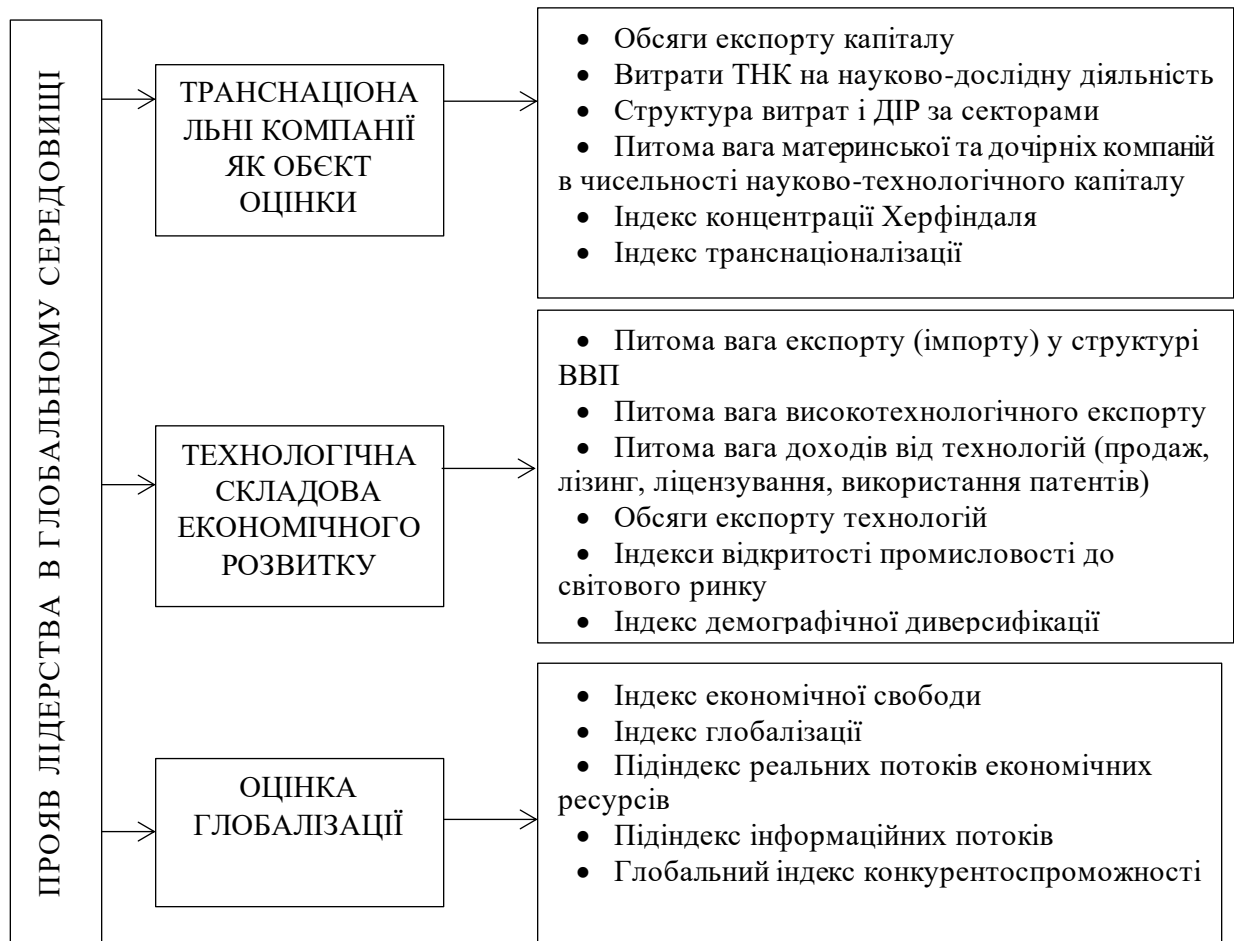

Рисунок 1.3. – Індикатори оцінки лідерства в глобальній економіці

Джерело: [85]

Така методика передбачає визначення детермінант лідерства для кількох суб'єктів економічної діяльності, серед яких і транснаціональні компанії, що підтверджує ідею про необхідність створення сприятливого бізнес середовища, розвитку економічної активності всіх акторів ринку. Участь транснаціонального бізнесу у формуванні глобального лідерства досить вагома, що виражається через їх можливості до розвитку технологій, участі на ринку, формуванні потоків експорту та імпорту, витрат на наукові розробки та можливості міжнародної кооперації. На думку науковців, важливим аспектом лідерства є і технологічна складова, яка оцінюється через питому вагу високотехнологічного експорту в

структурі ВВП, доходів від технологій, відкритості до технологічного розвитку та освоєння нових технологій.

Можемо визначити, що суб'єкти глобального лідерства визначаються на різних рівнях, а саме лідерство залежить і від особистості формального лідера, його можливостей та впливовості і від інших факторів. Загальна інтелектуальна спроможність для співпраці, рівень розвитку технологій, досвід, готовність до інноваційної діяльності, матеріальне та технічне забезпечення стають важливими факторами досягнення лідерських позицій. Важливе значення мають і ефективність економіки, кількість науково-дослідного персоналу та якість його підготовки, рівень фінансування, технологій, комунікаційна інфраструктура, зацікавленість та участь бізнесу в наукових розробках, розвиток освіти та науки в країні.

Виходячи з ключових детермінант можемо визначити виробниче, факторне, торгівельне, фінансове, соціально-економічне, науково-технічне та інтелектуальне лідерство [80]. Адже світова ієрархія та структура знаходиться в рамках форм, визначених світовими лідерами [83, С.52], що визначається не лише їх легітимністю, а і іншими факторами. Виробниче лідерство розуміється як лідерство у виробництві певних товарів та послуг, які стоять в авангарді світової торгівлі, що визначає лідерство торгівельне і т.д.

Економічні імперативи глобального лідерства виражаються в багатьох площинах, які включають фінансові, інституційні, інтеграційні, ринкові, управлінські та глобалізаційні ефекти (рис. 1.4).

Рисунок. 1.4. – Чинники, що впливають на глобальне лідерство в економічній площині [80]

Глобалізаційні ефекти проявляються в першу чергу шляхом економії та мінімізації власних витрат для компаній та країн, масштабування стає можливістю знизити витрати та приростити присутність компаній та країн на глобальному ринку. Управління глобальним попитом проявляється через можливість формування глобального ринку, що забезпечується узгодженістю стандартів, монетарної та фінансової політики, глобальним фінансовим ринком. Розуміння співвідношення валют, стійка монетарна система, яка визначає можливість країни отримувати доходи від власної діяльності та дає можливість прогнозувати розвиток є беззаперечно важливим елементом економічного лідерства. Це проявляється першою чергою через інституціоналізацію економічних процесів, створення єдиних платформ для ведення бізнесу. Інноваційний попит проявляється через чітке позиціонування країн ключових інноваторів та країн послідовників, які виступають в авангарді глобального технологічного розвитку. Розвиток технологій своєю чергою призводить до поступової глобалізації бізнесу, оскільки дозволяє віртуалізувати бізнес, оформлюючи його офіси в різних країнах, масштабувати ефекти та зменшити податкову базу, збільшуючи прибутки та форми присутності на різних ринках.

1.3. Рейтинги та індекси як інструменти визначення диспозицій розвинених країн світу

Однак варто відмітити, що детермінанти лідерства визначаються в різних рейтингах та індексах, за допомогою яких оцінюється здатність країни впливати на глобальне економічне середовище та пропонувати власні моделі ведення бізнесу як оптимальні, серед них:

- Індекс глобальної конкурентоспроможності
- Глобальний інноваційний індекс
- Індекс розвитку людського потенціалу
- Індекс легкості ведення бізнесу
- Індекс економічної свободи
- Індекс сприйняття корупції
- Індекс свободи преси
- Зведений індекс національного потенціалу
- Індекс процвітання
- Індекс глобалізації
- Індекс лідерського капіталу та ін.

Одним із таких індексів є Індекс глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index), який оцінюється Всесвітнім економічним форумом, однак не проводиться з 2020 року. Ключовими параметрами оцінки в цьому індексі є інфраструктура, інноваційність, освіта, здоров'я, якість інститутів, макроекономічна стабільність, ефективність ринку, рівень технологічного розвитку, розмір внутрішнього ринку, конкурентоспроможність компаній та інноваційний потенціал [23].

Варто відмітити, що наразі існує ще один індекс світової конкурентоспроможності який розробляється IMD Business school і включає наступні критерії оцінки (табл. 1.2).

Таблиця 1.2. – Критерії оцінки за IMD Індексом глобальної конкурентоспроможності [59]

Критерій/підкритерій	Сукупність параметрів
Економіка	82
Національна економіка	26
Міжнародна торгівля	25
Міжнародні інвестиції	15
Працевлаштування	10
Ціни	6
Урядова ефективність	73
Державні фінанси	10
Податкова політика	11
Інституційні рамки	16
Бізнес	19
Соціальні умови	17
Бізнес ефективність	75
Продуктивність	10
Ринок праці	25
Фінанси	19
Практика управління	14
Ставлення та цінність	7
Інфраструктура	106
Базова інфраструктура	20
Технологічна інфраструктура	17
Дослідницька інфраструктура	22
Здоров'я та навколишнє середовище	28
Освіта	19

Ще одним індексом оцінки місця країни на карті світу є Глобальний інноваційний індекс, який визначає інноваційний потенціал країн світу, результативність у сфері інновацій. Індекс розробляється Інститутом інтелектуальної власності (WIPO) у співпраці з корпорацією ООН з промислового розвитку (UNIDO) та Корпорацією з консалтингу в сфері стратегії (Cornell University) [25].

Важливим є і Індекс розвитку людського потенціалу (Human Development Index), що розробляється структурами ООН та містить інформацію щодо рівня розвитку людського потенціалу та можливостей його використання в країнах. В рамках цього індексу враховуються тривалість життя, рівень освіти, дохід на душу населення [35]. Це статистичний показник, який використовується для вимірювання рівня людського розвитку в країнах світу. HDI базується на трьох ключових показниках: середньому тривалості життя, освітньому рівні (вимірюється за індексом грамотності дорослих та індексом чистого поповнення освіти) та доходах на душу населення. Ці показники об'єднуються в один загальний індекс, який дозволяє ранжувати країни за рівнем їхнього людського розвитку. Цей індекс є одним з ключових інструментів для оцінки якості життя та рівня розвитку націй.

Можливості бізнесу реалізувати власний потенціал, а населення реалізувати власні амбіції є ваговою складовою лідерства на глобальній арені, що оцінюється в рамках Індeksu легкості ведення бізнесу (Ease of Doing Business Index), що розраховується Всесвітнім банком. Ключовими індикаторами є можливості відкриття бізнесу, отримання дозвільних документів, реєстрація майна, доступ до фінансового ринку та отримання кредитів, захист прав інвесторів, сплата податків та легкість такої діяльності, кількість дозволів та документів на ведення міжнародних торгівельних операцій, процедури на забезпечення контрактів, закритті підприємств тощо [17]. Загалом це рейтингова система, яка оцінює рівень регулювання бізнесу та ведення бізнесу у різних країнах. Він дає можливість порівняти, наскільки легко або важко бізнес може бути заснований та функціонувати.

Дещо подібний до попереднього Індекс економічної свободи (The Index of Economic Freedom), який розраховується Wall Street Journal і Heritage Foundation. Цей індекс включає в себе показники свободи бізнесу, торгівлі, податкову свободу, державні витрати, грошова свобода, інвестиційна, фінансова, захист

права власності, свобода від корупції та свобода трудових відносин. Всі ці показники груповані у кілька стовпів: верховенство права, розмір уряду, ефективність регулювання та відкритість ринків [55].

Одним із глобальних індексів оцінки діяльності країни є Індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index) від Transparency International, який оцінює рівень корупції в країнах та базується на опитуваннях як бізнесу, так і міжнародних організацій [68]. Високий рівень корупції знижує довіру до країни, в тому числі і інвесторів, зменшує привабливість країни для проживання, знижує її позиції в Індексі легкості ведення бізнесу.

Показники лідерства оцінюються і через свободи, одним із яких є Індекс свободи преси (Press Freedom Index), що визначає незалежність засобів масової інформації від центральних органів влади, свободу висловлення думки, рівень впливу ЗМІ на настрої в суспільстві та взагалі рівень впливовості ЗМІ в тому числі на глобальній арені. Дослідження базується на опитуванні та оцінці власних відомостей щодо свободи преси [46]. Індекс свободи преси - це показник, який використовується для вимірювання ступеня свободи, яку мають представники ЗМІ у різних країнах світу. Цей індекс базується на оцінці різних аспектів, таких як ступінь цензури, тиск на журналістів, наявність національного законодавства, що регулює ЗМІ, та інші фактори, які впливають на свободу слова та доступ до інформації в країні. Індекс складається з числових значень, які вказують на рівень свободи преси в кожній конкретній країні, де більші значення вказують на більш високий рівень свободи преси, а менші - на більшу обмеженість.

Вагомим показником є Зведений індекс національного потенціалу (Composite Index of National Capability, CINC), є комплексним показником, який відображає сукупність факторів, що визначають можливості та потенціал країни у різних сферах, таких як економіка, освіта, наука, інфраструктура, інновації, культура та інші. Цей індекс зазвичай складається з різних субіндикаторів, які оцінюються окремо, а потім агрегуються в один показник для вимірювання

загального рівня розвитку та потенціалу країни. Зведений індекс національного потенціалу дозволяє порівнювати країни між собою за їхнім рівнем розвитку та визначити ключові напрямки для політики розвитку кожної з них [12].

Наступним показником, який відображає результати лідерства окремих країн є Індекс процвітання, який є це комплексний показник, який відображає рівень економічного, соціального та культурного розвитку країни або регіону. Він включає в себе різні складові, такі як валовий внутрішній продукт (ВВП) на душу населення, якість освіти, доступ до медичних послуг, рівень безробіття, рівень корупції, якість інфраструктури та інші показники. Індекс процвітання допомагає визначити рівень життя та благополуччя населення країни і порівняти його з іншими країнами чи регіонами [43].

Оцінка залученості економіки до глобальних економічних процесів та можливості її лідерства відображається в Індексі глобалізації (KOF Globalisation Index). Цей індекс розроблений Швейцарським інститутом досліджень кон'юнктури (KOF) у Цюріху та включає в себе різні аспекти глобалізації, такі як економічна, соціальна та політична глобалізація. Економічна глобалізація вимірюється за допомогою таких показників, як міжнародна торгівля та інвестиції. Соціальна глобалізація враховує міжнародні контакти та інтернаціоналізацію культури. Політична глобалізація оцінюється за допомогою показників, які вказують на участь країн у міжнародних організаціях та договорах [41].

Індекс лідерського капіталу [56] як параметр лідерства вимірює потенціал лідерства країни або регіону на основі кількох ключових факторів, таких як освіта, інновації, ділова активність, доступ до ресурсів, стабільність та інші. Цей індекс допомагає визначити, наскільки добре певна країна чи регіон готові до розвитку та впливу на глобальну арену. Оцінка лідерського капіталу включає в себе аналіз рівня освіти населення, доступність вищої освіти та професійної підготовки; оцінку інвестицій у наукові дослідження та розвиток нових

технологій, патентну активність; враховує показники підприємництва, такі як кількість підприємств, ступінь конкуренції, легкість створення бізнесу; аналізує доступність фінансових, людських та природних ресурсів для розвитку; оцінює політичну та економічну стабільність, прозорість управління, рівень корупції; аналізує розвиненість транспортної, комунікаційної та іншої інфраструктури для підтримки економічного розвитку; включає рівень міжнародних зв'язків, участь у міжнародних організаціях та угодах. Ці параметри оцінюються і підсумковий показник дає можливість порівняти країни за рівнем їхнього лідерського капіталу.

Загалом, можна відмітити, що в сучасному світі формується новий підхід до оцінки лідерських позицій, через призму конкурентоспроможності 4.0, яка відображає новий підхід до конкурентоспроможності в епоху Четвертої промислової революції, пов'язаної з цифровою трансформацією та використанням передових технологій, таких як штучний інтелект, Інтернет речей (IoT), блокчейн тощо. Ці технології стають мейнстрімом 2024 року. Згідно з аналітикою компанії «Deloitte» доходи від промислового метавсесвіту можуть сягати 100 млрд.дол. до 2030 року, в той час як споживчий оцінюється лише в 50 млрд.дол., а корпоративний в 30 млрд. дол [82]. Ринок цифрових двійників за прогнозними оцінками зросте з 6,5 млрд.дол.США у 2021 році до 125,7 млрд.дол. США у 2030 р., що викликано розвитком технологій побудови метавсесвіту, доповненої реальності та ін. І лише ринки доповненої реальності за оцінками сягнуть 38,6 млрд.дол. капіталізації, демонструючи рекордні в економіці 35% щорічного приросту [22]. Це підкреслює важливість використання цих технологій як передумови глобального лідерства.

Конкурентоспроможність 4.0 передбачає активне використання цих технологій для підвищення продуктивності, інновацій та якості продуктів і послуг, а також для створення нових моделей бізнесу та взаємодії з клієнтами. Ця концепція визначає нові вимоги до компаній та країн у забезпеченні своєї

конкурентоспроможності в умовах швидкої технологічної трансформації та глобалізації. Фактично, підтверджуючи важливість технологічного розвитку як одного з ключових елементів глобального лідерства.

Важливим аспектом є комплексне оцінювання науково-технічного потенціалу країни, що може включати в себе аналіз різноманітних аспектів науково-технічної сфери, що визначають її можливості у вирішенні наукових, технічних та інноваційних завдань. До такого оцінювання можуть входити: відомості про наукову базу (кількість та якість наукових установ, дослідницьких лабораторій, університетів та їхні досягнення у вирішенні наукових проблем); інноваційна діяльність (рівень та ефективність інноваційної діяльності у країні, включаючи показники патентної активності, витрати на дослідження та розвиток, співпрацю між наукою та промисловістю); кадровий потенціал (рівень кваліфікації науковців та інженерів, наявність та якість кадрового резерву для науково-технічної сфери); фінансування науки (обсяги та джерела фінансування наукових досліджень та розвитку технологій у країні); міжнародна співпраця (рівень участі країни у міжнародних наукових та технічних програмах, обміні науковцями та технологіями); інфраструктура науково-технічної сфери (розвиненість науково-дослідницьких інститутів, лабораторій, науково-технічних парків, доступність сучасного обладнання та технологій); результативність науково-технічної діяльності (результати наукових досліджень та їхній вплив на розвиток суспільства та економіки країни).

Звісно, що наведеним переліком оцінка інноваційного, технологічного та економічного потенціалу не вичерпується, що визначає можливості країни займати лідируючі позиції. Однак в рамках наведених індексів та рейтингів присутні більшість найбільш важливих детермінант досягнення глобального лідерства. Більшість проаналізованих індексів використовують важливі показники, такі як наукові досягнення, інноваційність, доступ до технологій та інші фактори, що визначають технологічний потенціал країни. Оцінка на основі

цих методик допомагає урядам, компаніям та іншим зацікавленим сторонам приймати стратегічні рішення щодо розвитку та інвестицій в інноваційні проекти. Хоча ці індекси можуть бути корисними для аналізу технологічного лідерства, важливо пам'ятати, що жоден індекс не є вичерпним і не дає повної картини, враховуючи лише окремі аспекти економічної діяльності або суб'єктивну оцінку.

Загалом, еволюційний розвиток свідчить про зміну геополітичних реалій та готовність країн співпрацювати та вирішувати спільні проблеми у міжнародному форматі. Розвинені країни є одними з найбільших економік світу, їхні дії в галузі міжнародної торгівлі, фінансів та інвестицій мають великий вплив на глобальну економіку; сильні політичні системи та впливових лідерів, які можуть вносити важливі рішення щодо міжнародних справ. Лідерство розвинених країн визначається їхнім внеском у вирішення глобальних проблем, таких як економічний розвиток, кліматичні зміни, міжнародна безпека та інші глобальні виклики.

Розвинені країни мають великий потенціал для розвитку через свої значні ресурси, економічну міць, технологічний потенціал та політичний вплив. Можуть використовувати свій технологічний потенціал для створення нових технологій, що сприяють розвитку суспільства та економіки, таких як штучний інтелект, біотехнології та інші. Підтримка освіти, науки та досліджень є ключовою для забезпечення інновацій та конкурентоспроможності на міжнародному рівні. Розвинені країни розвивають стабільну економічну політику, яка сприяє сталому економічному зростанню та зниженню ризиків для бізнесу та інвесторів. Сталість економічної політики розвинених країн проявляється у здатності цих країн узгоджувати свої підходи та дії щодо ключових економічних питань. Це означає, що ці країни демонструють високий рівень співпраці та готовність до спільних рішень у таких сферах, як монетарна політика, торгівля, фінанси, боротьба зі зміною клімату, технологічний розвиток

тощо. Ця сталість дозволяє розвиненим країнам виступати як єдине ціле на світовій арені та впливати на глобальні економічні процеси.

Країни з високим рівнем розвитку активно співпрацюють як між собою так і з іншими країнами та міжнародними організаціями для вирішення глобальних проблем, таких як кліматичні зміни, боротьба з бідністю та інші. Вони також ведуть діалог та обмін думками щодо ключових питань світової політики та економіки. Крім того, розвинені країни взаємодіють у сферах торгівлі, інвестицій, науки та технологій, сприяючи розвитку своїх економік та підтримці міжнародної співпраці.

Інвестиції у великі інфраструктурні проекти можуть стати драйвером економічного розвитку та створення нових робочих місць. Інфраструктурні проекти розвинених країн проявляються в різноманітних ініціативах, спрямованих на розвиток та покращення інфраструктури як у власних країнах, так і у країнах-партнерах. Ці проекти можуть включати будівництво та модернізацію доріг, залізниць, портів, аеропортів, енергетичних мереж, телекомунікаційної інфраструктури та інших об'єктів. Країни з високим рівнем розвитку також можуть спільно фінансувати та реалізовувати міжнародні проекти, спрямовані на підтримку сталого розвитку, екологічної безпеки та соціального забезпечення.

Високорозвинені країни сприяють сталому споживанню та виробництву, зменшуючи вплив на навколишнє середовище та забезпечуючи сталі умови праці. Стале споживання та виробництво країн проявляються в їхній здатності до забезпечення стабільності та підтримки високого рівня виробництва та споживання. Це включає в себе розвинені ринки споживання, наявність стабільної виробничої бази, високий рівень технологічного розвитку, а також відповідність екологічним та соціальним стандартам. Розвинені країни також активно співпрацюють у сфері сталого виробництва та споживання,

спрямовуючи свої зусилля на зменшення негативного впливу на навколишнє середовище та підвищення якості життя своїх громадян.

Лідерство високорозвинених країн виявляється у багатьох аспектах, включаючи: наукові дослідження та інновації, освіта та розвиток людських ресурсів, культурна спадщина, гуманітарні ініціативи. Лідери інвестують значні кошти у наукові проекти та стимулюють інновації у таких галузях, як інформаційні технології, біотехнології, медицина та інші, надають великий обсяг інвестицій у системи освіти та розвитку людських ресурсів, активно сприяють створенню умов для навчання та розвитку кваліфікованої робочої сили. Використовують власну багату культурну спадщину, яка виявляється у літературі, мистецтві, музиці та інших сферах. Активно сприяють збереженню та розвитку своєї культурної спадщини, що впливає на світову культуру. Високорозвинені країни активно підтримують гуманітарні ініціативи та програми, спрямовані на підтримку розвитку країн з низьким рівнем розвитку, боротьбу зі зміною клімату та інші глобальні виклики. Загалом, інтелектуальне лідерство країн проявляється у їхній здатності впливати на світові події та процеси через свої наукові досягнення, освітні ініціативи, культурну спадщину та гуманітарні програми.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ГЛОБАЛЬНОГО ЛІДЕРСТВА КРАЇН

2.1. Місце розвинених країн на глобальній карті світу

Розвинені відіграють значну роль в становленні сучасного етапу глобального ринку. В першу чергу це виражається у розмірі їх ВВП, участю в економічній діяльності, стратегічними рішеннями у сфері економічної політики та міжнародних відносин. Розвинені країни є флагманами глобального розвитку, мають значний вплив на глобальні економічні та політичні процеси. Особливості економічного лідерства цих країн проявляються у їхній здатності формувати міжнародні стандарти, розвивати та впроваджувати новітні технології, створювати сприятливе середовище для бізнесу та інвестицій, а також сприяти сталому економічному розвитку. Крім того, виступають ініціаторами та учасниками міжнародних форумів та організацій, де обговорюються стратегічні питання економічного співробітництва та розвитку.

Враховуючи їхню вагомість у світовій економіці, рішення та дії розвинених країн мають довготривалий вплив на інші країни та регіони. Ключові аспекти, в яких розвинені країни проявляють лідерство це розмір ВВП країн, торгівля, яка виражається через обсяги експорту та імпорту товарів, інвестиції, як в ці країни так і вкладення в інші країни, розвиток фінансових ринків, розвиток технологій та можливості їх використання, що впливає на конкурентоспроможність світової економіки.

Частка розвинених країн в глобальному ВВП є досить вагомою, однак, варто відмітити, що в 2022 році частка країн, що розвиваються переважає (рис.2.1).

Рисунок 2.1. – Структура глобального ВВП за ПКС, розвинені країни та країни, що розвиваються, 2022, % [50]

Однак, варто відмітити, що в розвинених країнах проживає менша чисельність населення, більш технологічне виробництво, що дозволяє залучати меншу кількість людей, чітко побудовані виробничі ланцюжки та досить високі макроекономічні показники розвитку (табл.2.1).

Таблиця 2.1. – Показники розвитку розвинених країн та країн, що розвиваються, 2024 [18; 2]

Показник	Розвинені країни	Країни, що розвиваються
Зростання реального ВВП, річна зміна %	1,7	4,2
ВВП, поточні ціни, млрд дол.США	63810	45720
ВВП на душу населення, поточні ціни, дол.	58260	6700
ВВП, поточні ціни за ПКС, млрд. дол.	75420	110260
ВВП на душу населення, поточні ціни за ПКС, дол.	68850	16170
ВВП за ПКС, % від світового	40,62	59,38
Рівень інфляції, річна зміна %	2,3	8,3
Населення, млн. людей	1100	6820
Рівень безробіття, %	4,6	-
Сальдо поточного рахунку, млрд.дол.	439,873	128,51
Сальдо поточного рахунку, % ВВП	0,7	0,3
Валовий борг загального державного управління, %	111,2	69,4

Як бачимо, зростання ВВП у країнах, що розвиваються значно вище від розвинених країн і це можна розглядати як загрозу для останніх. При цьому в країнах, що розвиваються проживає в 6 раз більше населення ніж в розвинених, а рівень ВВП на одну особу в 10 раз нижчий. Рівень інфляції в розвинених країнах досить невисокий, що пояснюється стабільністю економік, макроекономічної політики, що підтверджується показником сальдо поточного рахунку.

Демонстрацією зміни частки розвинених країн може бути динаміка і поступове скорочення розміру ВВП країн Великої сімки протягом останніх років, яке становить близько 44%, однак ще 30 років тому ця частка становила близько 70% (рис. 2.2).

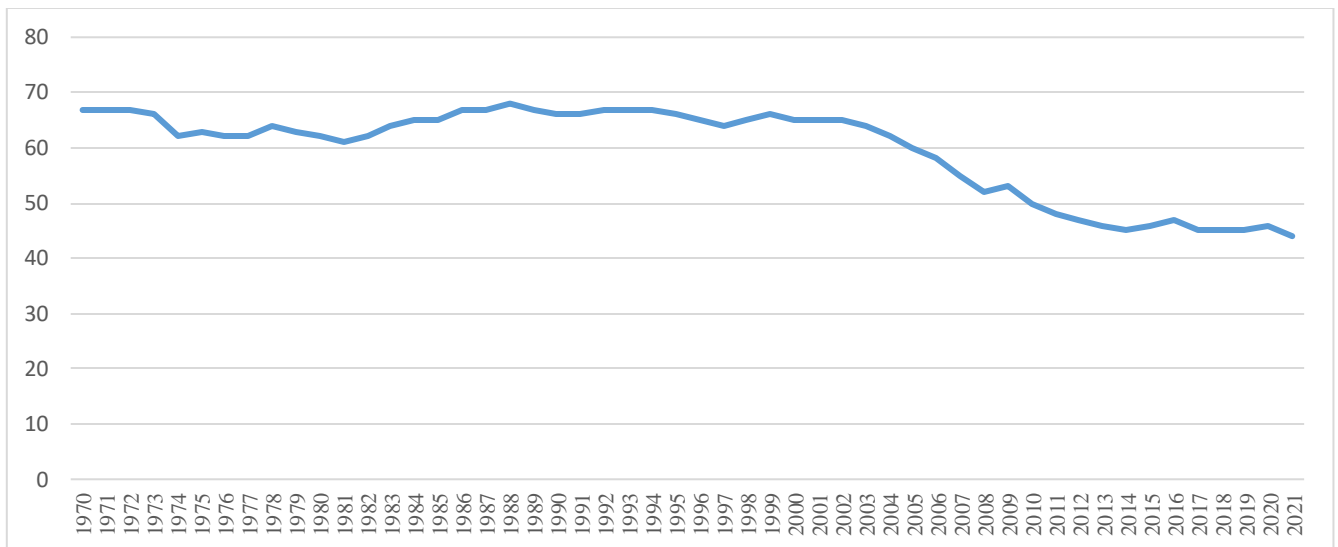

Рисунок 2.2. – Динаміка ВВП країн G7 на глобальному ринку, %, 1970-2021 [57]

Як бачимо, поступово частка ВВП країн Великої сімки скорочується, що пояснюється активною участю країн Азії та, відповідно, зростання їх частки у світовому ВВП. Аналізуючи покраїнову структуру ВВП можемо відмітити, що найбільше зменшення демонструють Сполучені Штати Америки, однак певною мірою причиною цього є величезний розмір самого ВВП (рис.2.3).

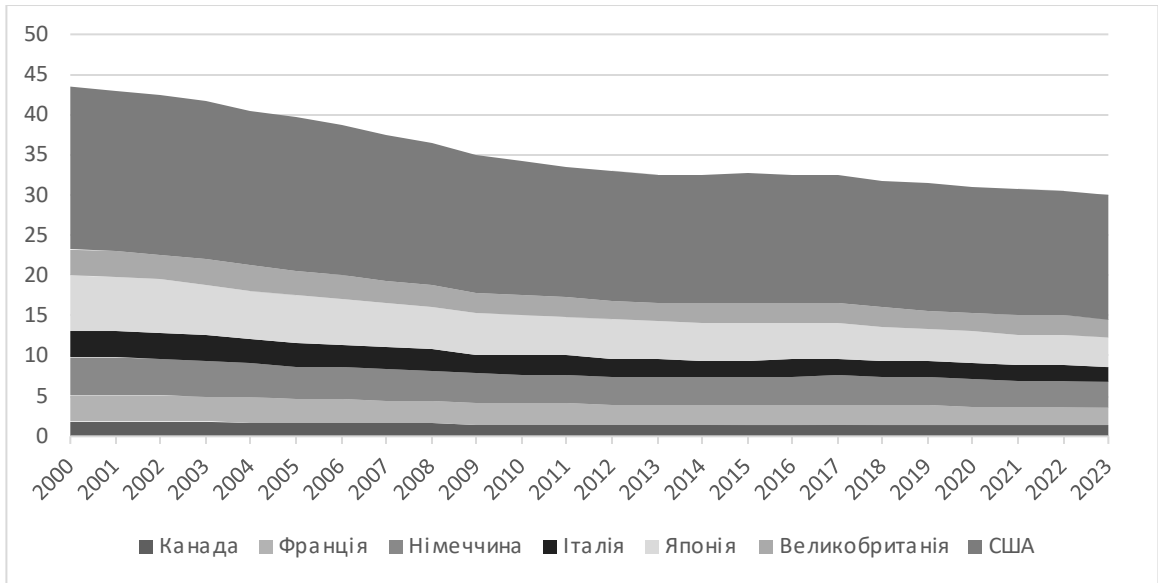

Рисунок 2.3. – Частка окремих розвинених країн у світовому ВВП, 2000-2023 рік, % [21]

Стійку тенденцію демонструє Канада, однак її частка у світовому ВВП наразі становить близько 1,5%. Таке зменшення пояснюється агресивною політикою Китаю щодо економічного зростання, ВВП якого в 2023 році оцінюється у 18,73%, проти 7,2% у 2000 році [11]. При цьому варто зазначити, що ВВП країн Великої сімки постійно зростає і найбільший приріст демонструє саме США (рис.2.4)

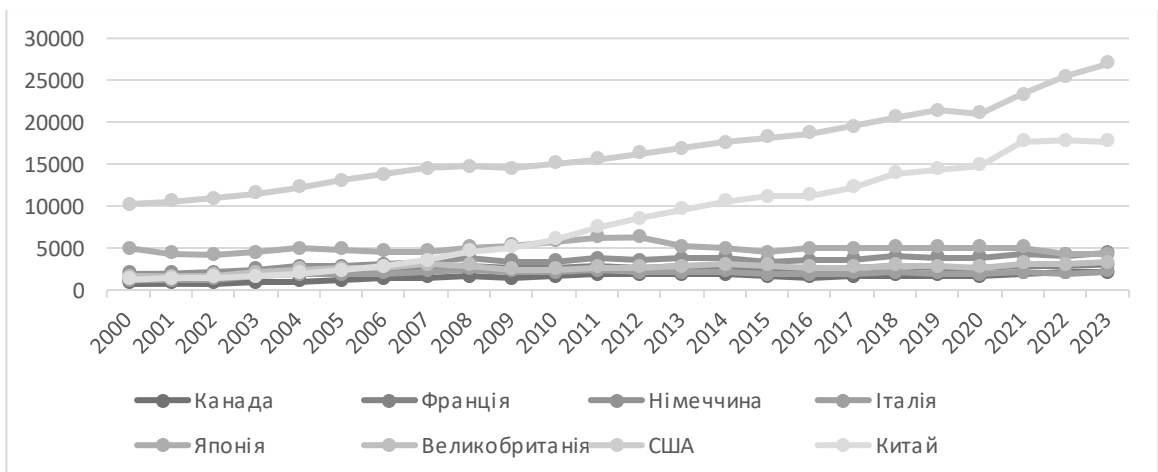

Рисунок 2.4. – Валовий внутрішній продукт окремих розвинених країн, 2000-2023 рік, млрд. дол. США [27; 28].

Сполучені Штати Америки за означений період часу демонструють найбільший приріст валового внутрішнього продукту, зростання становить близько 260%. Високі темпи приросту демонструє в той же час Канада, з показником 350%, Великобританія демонструє приріст у скромніші 50%. В той же час Японія демонструє скорочення власного ВВП на майже 15%, однак при цьому зберігаючи високі позиції і займаючи 2 або 3 позицію у загальному ВВП країн, розділяючи його з Німеччиною. Особливої уваги заслуговує Китай, який демонструє найбільші темпи приросту за означений період часу.

Розвинені країни активно підтримують відкритий та обґрунтований правилами світовий торговельний режим, працюючи над зниженням торговельних бар'єрів та сприяючи чесній торгівлі. Їх спільний економічний вплив дає їм змогу укладати торговельні угоди та вирішувати торговельні суперечки, що створює важливі прецеденти для глобальних торговельних відносин. Економічний вплив цих країн виходить за межі їхніх кордонів, оскільки їхні рішення та політика можуть мати значний вплив на світову економічну систему в цілому.

Глобальний експорт, в тому числі і розвинених країн відчув негативний вплив пандемії COVID-19 у 2020 році, з Францією, яка зазнала найбільшого зменшення на 17% порівняно з 2019 роком. Проте у 2021 році обсяги експорту відновилися у всіх країнах і, за прогнозами, залишаться позитивними у 2022 та 2023 роках, за винятком Сполученого Королівства, де очікується зниження на майже три відсотки [6].

Загалом, розвинені країни займають вагоме місце у глобальних рейтингах, що підтверджує їх лідерське становище. Наприклад за індексом економічної свободи переважна більшість країн входять в ТОП-20 і демонструють стійку динаміку до зростання (табл.2.2)

Таблиця 2.2. – Індекс економічної свободи окремих країн, 2010-2024 [5]

Країна	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Сінгапур	86,1	87,2	87,5	88,0	89,4	89,4	87,8	88,6	88,8	89,4	89,4	89,7	84,4	83,9	83,5
Швейцарія	81,1	81,9	81,1	81,0	81,6	80,5	81,0	81,5	81,7	81,9	82,0	81,9	84,2	83,8	83,0
Ірландія	81,3	78,7	76,9	75,7	76,2	76,6	77,3	76,7	80,4	80,5	80,9	81,4	82,0	82,0	82,6
Данія	77,9	78,6	76,2	76,1	76,1	76,3	75,3	75,1	76,6	76,7	78,3	77,8	78,0	77,6	77,8
Люксембург	75,4	76,2	74,5	74,2	74,2	73,2	73,9	75,9	76,4	85,9	75,8	76,0	80,6	78,4	79,2
Швеція	72,4	71,9	71,7	72,9	73,1	72,7	72,0	74,9	76,3	75,2	74,9	74,7	77,9	77,5	77,5
Канада	80,4	80,8	79,9	79,4	80,2	79,1	78,0	78,5	77,7	77,7	78,2	77,9	76,6	73,7	72,4
Франція	64,2	64,6	63,2	64,1	63,5	62,5	62,3	63,3	63,9	63,8	66,0	65,7	65,9	63,6	62,5
Німеччина	71,1	71,8	71,0	72,8	73,4	73,8	74,4	73,8	74,2	73,5	73,5	72,5	76,1	73,7	72,1
Італія	62,7	60,3	58,8	60,6	60,9	61,7	61,2	62,5	62,5	62,2	63,8	64,9	65,4	62,3	60,1
Японія	72,9	72,8	71,6	71,8	72,4	73,3	73,1	69,6	72,3	72,1	73,3	74,1	69,9	69,3	67,5
Великобританія	76,5	74,5	74,1	74,8	74,9	75,8	76,4	76,4	78,0	78,9	79,3	78,4	72,7	69,9	68,6
США	78,0	77,8	76,3	76,0	75,5	76,2	75,4	75,1	75,7	76,8	76,6	74,8	72,1	70,6	70,1

Перше місце займає Сінгапур із значенням показника на рівні 83,5, варто зазначити, що перше місце Сінгапур тримає з 2020 року, витіснивши Гонконг. Як бачимо Індекс економічної свободи в зазначених країнах досить високий, що свідчить про їх готовність до розвитку підприємницької діяльності та інноваційної активності (табл.2.3).

Таблиця 2.3. – Країни лідери в глобальному рейтингу інновацій, 2013-2023

Країна	Місце 2013	Рейтинг 2013	Місце 2023	Рейтинг 2023
Швейцарія	1	66,59	1	67,6
Швеція	2	61,36	2	64,2
США	5	60,31	3	63,5
Великобританія	3	61,25	4	62,4
Сінгапур	8	59,41	5	61,5
Фінляндія	6	59,51	6	61,2
Нідерланди	4	61,14	7	60,;
Німеччина	15	55,83	8	68,8
Данія	9	58,34	9	58,7
Південна Корея	18	53,31	10	58,6
Франція	20	52,83	11	56,0
Китай	35	44,96	12	55,3
Японія	22	52,23	13	54,6
Ізраїль	14	55,98	14	54,3
Канада	11	57,6	15	53,8
Італія	29	47,85	26	46,6

Джерело: систематизовано автором на основі [54; 24]

Як бачимо, за означений час розвинені країни досить значно підняли свої позиції, особливо активно свою активність приростила Японія, Франція, Південна Корея та Німеччина. Однак особливої уваги заслуговує Китай, який з 35 позиції в 2013 році піднявся на 12 у 2023.

Рейтинг людського розвитку свідчить про гарні позиції розвинених країн, однак послаблення позицій в глобальному рейтингу за період 2013-2022 роки (табл.2.4)

Таблиця 2.4. – Країни лідери в глобальному рейтингу людського розвитку, 2013-2022

Країна	Місце 2013	Рейтинг 2013	Місце 2022	Рейтинг 2022
Швейцарія	2	0,948	1	0,967
Норвегія	1	0,949	2	0,966
Ісландія	6	0,929	3	0,959
Гонконг	11	0,924	4	0,956
Данія	4	0,933	5	0,952
Швеція	5	0,932	5	0,952
Німеччина	3	0,934	7	0,950
Ірландія	20	0,908	7	0,950
Сінгапур	12	0,923	9	0,949
Австралія	6	0,929	10	0,946
Нідерланди	6	0,929	10	0,946
Бельгія	18	0,916	12	0,942
Фінляндія	10	0,926	12	0,942
Ліхтенштейн	14	0,922	12	0,942
Великобританія	14	0,922	15	0,940
Нова Зеландія	6	0,929	16	0,939
ОАЕ	36	0,852	17	0,937
Канада	12	0,923	18	0,935
Південна Корея	23	0,901	19	0,929
США	17	0,922	20	0,927
Люксембург	16	0,921	20	0,927
Японія	19	0,910	24	0,920
Франція	25	0,888	28	0,910
Італія	26	0,880	30	0,906

Джерело: систематизовано автором на основі [36; 34]

Індекс розвитку людського капіталу (Human Capital Index) є важливим інструментом для оцінки якості та рівня розвитку людського потенціалу в розвинених країнах. Цей індекс враховує такі фактори, як якість освіти, доступ до здоров'я, очікувана тривалість життя та інші аспекти, що визначають готовність і продуктивність людського капіталу в країні. Оцінка дозволяє країнам оцінити свої досягнення у галузі людського розвитку і визначити напрямки для покращення власного розвитку. Розвинені досить активно просувають свої позиції в даному рейтингу та, загалом, займають постійно високі позиції, однак варто відмітити, що Ірландія та Ісландія значно покращили свої позиції за означений період часу, а в ТОП 10 країн в 2022 році увійшли Гонконг та Сінгапур. Загалом, аналізуючи тренди можемо відмітити, що країни Європи певною мірою втрачають свої позиції і досить сильно активізувались країни Азії.

Ще одним індексом, що допомагає оцінити місце країни на карті світу та її залученість у глобальні процеси є індекс глобалізації (табл. 2.5).

Таблиця 2.5. – Розвинені країни в глобальному рейтингу глобалізації, 2023

Місце	Країна	Рейтинг	Місце	Країна	Рейтинг
1	Швейцарія	91	12	Ірландія	85
2	Бельгія	90	13	Іспанія	85
3	Нідерланди	90	14	Норвегія	85
4	Швеція	89	15	Чехія	85
5	Німеччина	89	16	Португалія	85
6	Австрія	89	17	Греція	84
7	Великобританія	88	18	Канада	84
8	Данія	88	19	Угорщина	83
9	Фінляндія	87	20	Італія	83
10	Франція	87	25	США	81
11	Люксембург	86	41	Японія	75

Джерело: систематизовано автором на основі [40]

Індекс глобалізації (KOF Globalisation Index) - це інструмент для вимірювання ступеня глобалізації країн. Цей індекс враховує три основні аспекти глобалізації: економічну, соціальну та політичну. Економічний аспект включає

міжнародну торгівлю та інвестиції, соціальний - міграцію та контакти зарубіжних осіб, а політичний - участь у міжнародних організаціях та договорах. Індекс глобалізації дозволяє порівнювати рівень глобалізації між різними країнами та визначати тенденції у її зміні в часі.

Важливим аспектом лідерства в глобальному економічному просторі в сучасній умовах є витрати на безпеку та оборону. Співпраця між країнами-лідерами у сфері безпеки та оборони є ключовим елементом їхнього глобального лідерства та зусиль у підтримці міжнародного миру та стабільності. Розвинені країни мають одні з найсучасніших та найкраще підготовлених збройних сил у світі, розпоряджаються сильним військовим потенціалом, який включає сучасну зброю, розвідувальні можливості та експедиційні сили, які можуть бути задіяні для вирішення різних викликів у сфері безпеки по всьому світу. Цей військовий потенціал дозволяє їм активно сприяти глобальній безпеці. Країни Великої сімки входять до ТОП-15 країн з найвищими витратами на військові потреби у світі у 2023 році (рис.2.5).

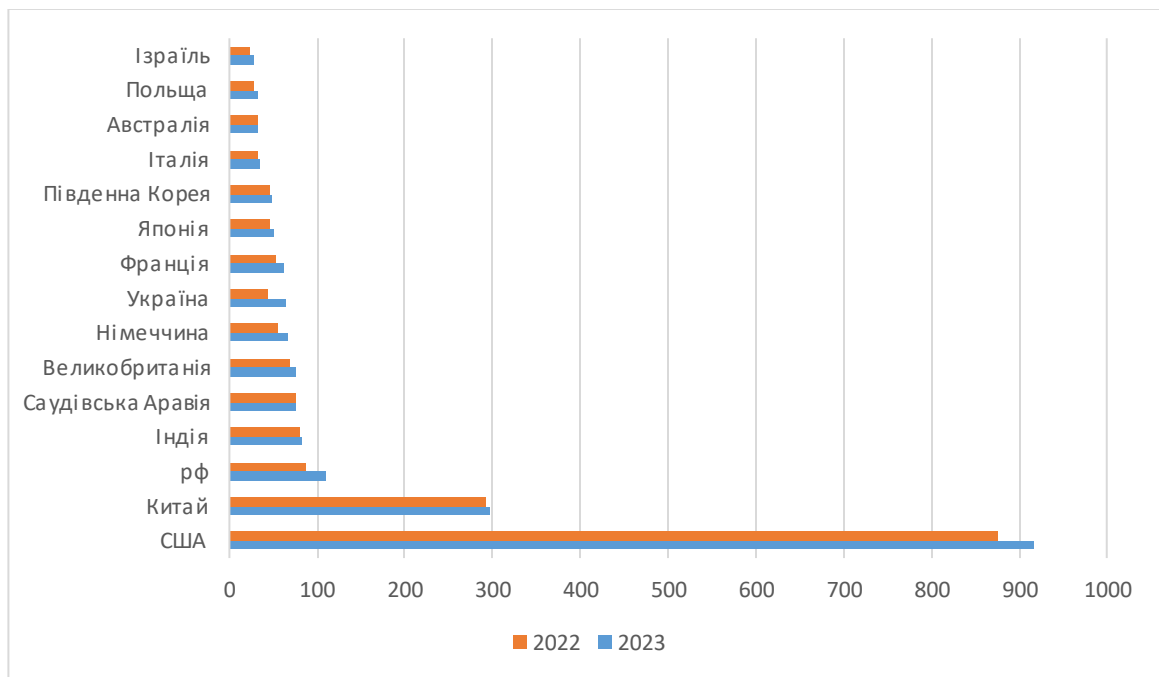

Рисунок 2.5. – Країни з найвищими військовими витратами у світі у 2022-2023 роках [13]

Як бачимо, в 2023 році всі країн приростили свої витрати на військову справу, що пояснюється їх активною участю в підтримці України у великомасштабній війні та усвідомленням ролі військових технологій у захисті країни чи партнерів.

Розвинені країни це світові лідери з точки зору економічного, політичного та військового впливу, посідають важливе місце на карті світу. Вони не лише визначають ключові аспекти міжнародних відносин та глобального розвитку, але й відіграють значну роль у вирішенні глобальних проблем, таких як зміна клімату, тероризм та регіональні конфлікти. Вони співпрацюють у багатьох сферах, таких як економіка, технології, наука, безпека та культура, щоб забезпечити стабільність і процвітання на міжнародній арені.

2.2. Технологічне лідерство розвинених країн

Аналізуючи лідерські позиції та шляхи їх досягнення, визначаємо певні ключові критерії, які відіграють найбільшу роль у становленні лідерства на сучасному етапі. Можемо відмітити, що в ключових індексах, які відображають лідерські позиції країн присутні критерії оцінки їх інноваційного та технологічного лідерства, яке стає підґрунтям лідерства глобального, адже формує глобальні тренди розвитку. Глобальне лідерство розвинених країн проявляється в їхній активній взаємодії між собою через різноманітні ініціативи та спільні дії. Країни виступають ініціаторами та учасниками міжнародних форумів, конференцій та робочих груп з різних питань, включаючи економічну, екологічну, соціальну та політичну сфери, співпрацюють у рамках міжнародних

організацій, таких як ООН, Міжнародний валютний фонд та Світова торговельна організація.

Розвинені країни ведуть активну політику розвитку та підтримки міжнародної торгівлі, інвестицій та технологічного обміну, що сприяє зміцненню їхнього глобального впливу. Вони також займають провідні позиції у вирішенні глобальних проблем, таких як зміна клімату, боротьба з бідністю та нерівністю, міжнародна безпека та інші виклики. Забезпечення глобального лідерства країн вимагає постійного вдосконалення та розвитку їхньої зовнішньої політики, співробітництва з іншими країнами та участі у міжнародних ініціативах та програмах.

Одним із вагомих показників забезпечення конкурентоспроможності країн є технологічний розвиток, адже серед показників Глобального індексу конкурентоспроможності IMD є показник розвитку інфраструктури, важливими індикаторами якої є технологічна інфраструктура та наукова. В показниках Індексу глобальної конкурентоспроможності WEF знаходимо інноваційний розвиток, також серед рейтингу глобального лідерства аналізуємо глобальний рейтинг інновацій. Все це дає можливість стверджувати, що інновації та технології стають рушійною силою розвитку в XXI столітті, що особливо актуалізується на сучасному етапі розвитку геополітичних конфліктів та впливу.

Країни з високим рівнем розвитку займають провідні позиції у розвитку технологій, які на сьогодні є флагманами економічного лідерства. Саме інновації стають передумовою зниження собівартості продукції, виробництва нових видів продукції, підвищувати ефективність виробництва, займати передові позиції на глобальних ринках. Крім того, інновації в галузі технологій можуть вирішувати складні проблеми сучасного світу, інновації та технології є важливими інструментами для країн, які мають амбіції стати глобальними лідерами (табл. 2.6).

Таблиця 2.6. – Рейтинг країн за Індексом глобальної конкурентоспроможності IMD та показником розвитку інфраструктури [59]

Країна	2019	2020	2021	2022	2023	Індекс розвитку інфраструктури 2023
Данія	8	2	3	1	1	2
Ірландія	7	12	13	11	2	
Швейцарія	4	3	1	2	3	1
Сінгапур	1	1	5	3	4	9
Нідерланди	6	4	4	6	5	5
Тайвань	16	11	8	7	6	12
Гонконг	2	5	7	5	7	13
Швеція	9	6	2	4	8	4
США	3	10	10	10	9	6
ОАЕ	5	9	9	12	10	26
Фінляндія	15	13	11	8	11	3
Катар	10	14	17	18	12	33
Бельгія	27	25	24	21	13	10
Норвегія	11	7	6	9	14	8
Канада	13	8	14	14	15	11

Важливим індикатором визначення конкурентоспроможності є розбудова інфраструктури. Однак в даному рейтингу під субіндексом інфраструктура розуміється технологічна інфраструктура (в тому числі експорт/імпорт високотехнологічної продукції, підготовлені інженери, сектор ІКТ, кібезбезпека та ін.), наукова та дослідницька інфраструктура (витрати на дослідження, кількість дослідників, кількість висококваліфікованого персоналу, кількість патентів, додана вартість в середньо- та високотехнологічній продукції, трансфер знань та ін.), освіта та ін. [14]. Вага цих коефіцієнтів у даному індексі досить вагома, що свідчить про важливість розвитку технологій та цифровізації в сучасному світі. Цифрова трансформація лежить в основі національних стратегій розвитку успішних країн, встановлюються глобальні стандарти та правила, в тому числі цифрового простору та кібербезпеки. Сумісний безпечний цифровий простір є метою технологічного розвитку і покликаний вирішити питання онлайн-загроз, кібератак, захисту даних та ін.

Передумовами для розвитку інноваційної активності став розвиток людського капіталу, розвиток технологій та, відповідно, витрати на наукові дослідження та розробки. Розвинені мають високий рівень інвестицій в дослідження та розробки і входять по групи країн-лідерами за витратами у всьому світі (рис. 2.6).

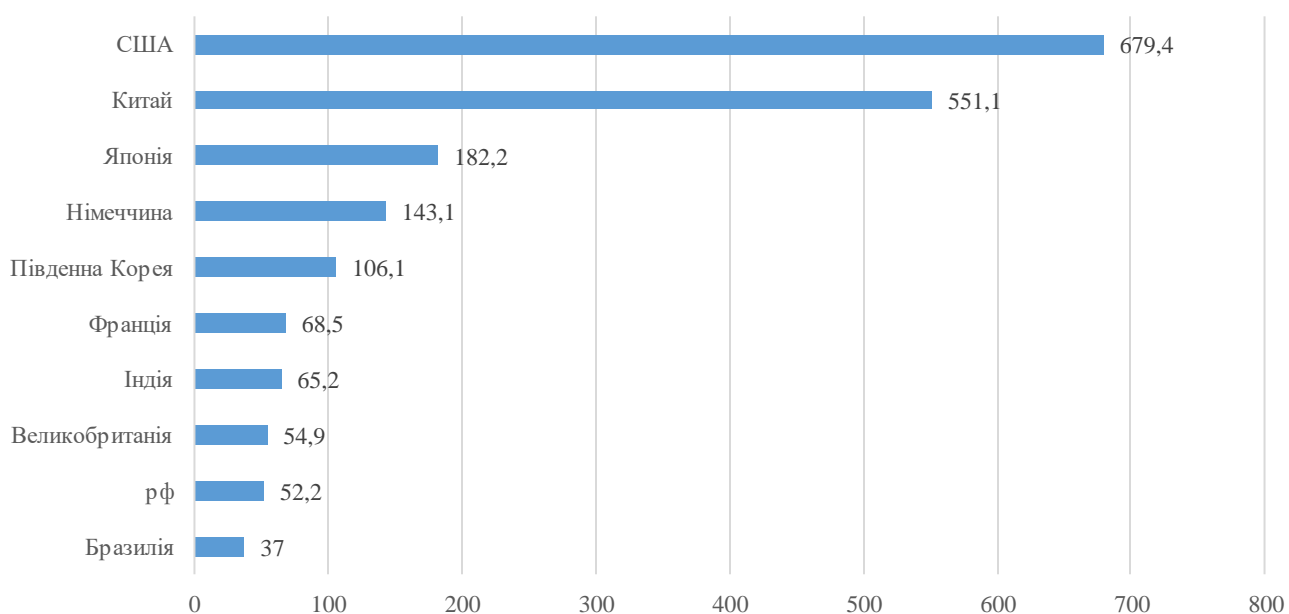

Рисунок 2.6. – Країни-лідери за валовими витратами на дослідження та розробки (НДДКР) у всьому світі у 2022 році [4242]

США є лідером у світі за обсягом витрат на дослідження та розробки, які перевищують 760 мільярдів доларів США за ПКС. Китай також відзначається великими інвестиціями у цю сферу, їхня сума становить близько 620 мільярдів доларів США.

Варто відмітити, країни інвестують в різні сектори економіки для R&D, так, компанії зі США та ЄС максимально вкладаються в дослідження у галузі аерокосмічної та оборонної промисловості, вони склали понад 80% всіх світових витрат. В той же час Китай домінує у витратах на дослідження і нові технології в будівництві і самі ці витрати становлять 85% від загальних.

Розвиток технологій дозволяє країнам лідерам зафіксувати власні позиції у багатьох аспектах діяльності. Наприклад, передові технології в медицині дозволяють забезпечити стратегічне лідерство та важливу статтю експорту та роялті, збагачуючи країну, формуючи можливості для подальшого розвитку. Передові технології у військовій сфері є важливим фактором збереження життя та забезпечення концептуального лідерства у сучасному світі, а також забезпечення протистояння глобальним викликам та загрозам, серед яких розповсюдження зброї масового ураження, глобальний тероризм. Розвинені країни забезпечують функціонування миротворчих операцій в рамках ООН, надаючи активну військову підтримку, фінансування, технології, зброю, власні війська [63].

Рівень витрат на дослідження та наукові розробки в розвинених країнах надзвичайно високий, сукупно наприклад країни групи G7 витратили близько 3% ВВП на дослідження та розробки у 2021 році. США витратили більше за цей показник, їх витрати становлять 3,46%, Японія ж витрачає більше 3,3% (таб.2.7).

Таблиця 2.7. – Валові внутрішні витрати окремих країн на R&D, % ВВП, 2013-2022 [29]

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ізраїль	4,02	4,11	4,21	4,47	4,62	4,78	5,22	5,71	5,56	-
Південна Корея	3,85	3,95	4,08	3,98	3,99	4,52	4,63	5,80	4,93	-
США	2,70	2,72	2,79	2,85	2,90	3,01	3,17	3,47	3,46	-
Бельгія	2,33	2,37	2,43	2,52	2,67	2,86	3,16	3,40	3,43	-
Швеція	3,26	3,10	3,22	3,25	3,36	3,32	3,39	3,49	3,40	-
Японія	3,28	3,37	3,24	3,11	3,17	3,22	3,22	3,27	3,40	-
Австрія	2,96	3,08	3,05	3,12	3,06	3,09	3,13	3,20	3,26	-
Німеччина	2,84	2,88	2,93	2,94	3,05	3,11	3,17	3,13	3,13	-
Фінляндія	3,27	3,15	2,87	2,72	2,73	2,76	2,80	2,91	2,99	-
Великобританія	1,62	2,26	2,27	2,31	2,32	2,70	2,66	2,93	2,91	-
Данія	2,97	2,91	3,06	3,09	2,93	2,97	2,90	2,97	2,76	-
Китай	2,00	2,02	2,06	2,10	2,12	2,14	2,24	2,41	2,43	-
Нідерланди	2,16	2,17	2,15	2,15	2,18	2,14	2,18	2,32	2,27	-
Франція	2,24	2,28	2,23	2,22	2,22	2,20	2,19	2,28	2,22	-
Канада	1,70	1,71	1,69	1,73	1,69	1,73	1,75	1,89	1,70	1,55
Італія	1,30	1,34	1,34	1,36	1,37	1,42	1,46	1,51	1,45	-

Найвищий показник у Ізраїлю, який витрачає більше 5% на дослідження та розробки, здобувши славу інтелектуального лідера, причому ця тенденція зберігається протягом досить тривалого проміжку часу, а загальний приріст становить 1,54% від ВВП, позитивну динаміку із гарним приростом демонструють США (+0,77%), Південна Корея (+1,08%), Бельгія (+1,1%). Негативна динаміка у Фінляндії, Данії, Франції, Канаді, більшість яких є учасниками G7 (рис. 2.7). Це демонструє певні загрози для політичних лідерів світу.

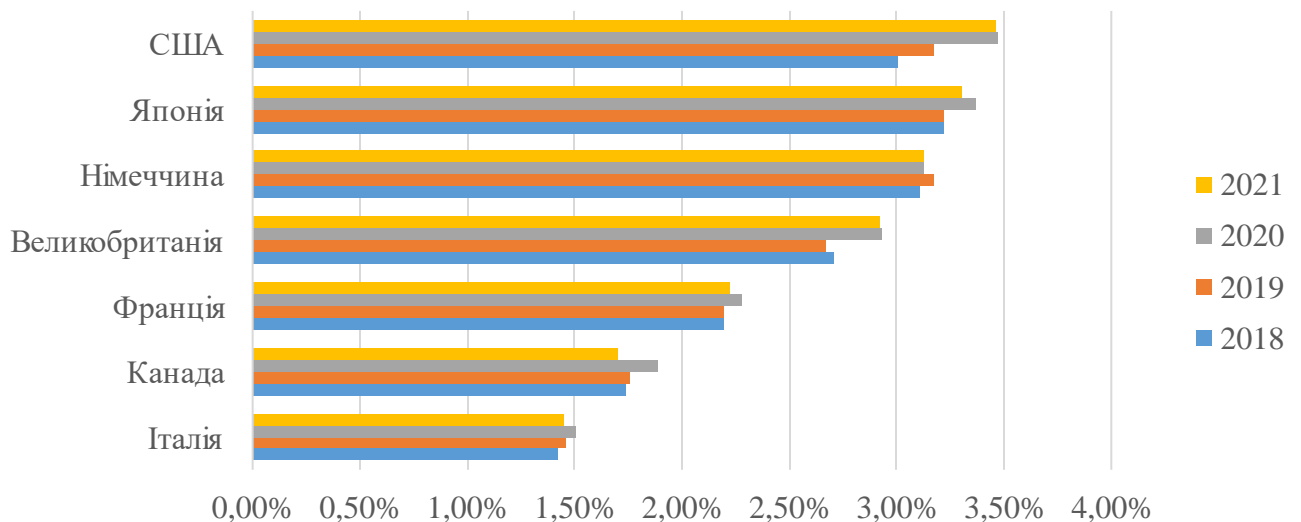

Рисунок 2.7. – Валові внутрішні витрати країн G7 на R&D, % ВВП, 2018-2021 [29]

Розвинені виділяють значне фінансування на наукові розробки, які можуть забезпечити технологічний прогрес, зокрема активно розвиваючи технології штучного інтелекту, біоінженерію та біотехнології, технології отримання енергії, інформаційно-комунікаційні технології. Створюючи сприятливе інвестиційне середовище та вільний ринок країни сприяють інноваційному розвитку, формуванню стартап кластерів, технологічних центрів, технопарків, що сприяє співпраці між країнами саме в царині науки, розширюючи можливості

промисловості та уряду. Завдання уряду в даному контексті сформувати екосистему, яка буде сприяти розвитку передових технологій, зростанню кількості стартапів та інноваційних компаній [30].

Важливим елементом витрат на дослідження є розвиток людського потенціалу, який може бути досить значущим для економічного зростання країни. Витрати на науку та дослідження допомагають створювати нові технології, підвищувати продуктивність та стимулювати інновації. Своєю чергою розвиток людського потенціалу означає покращення освіти, навичок і здоров'я населення, що може підвищити ефективність використання нових технологій та зростання економіки.

Саме витрати на R&D та розвиток наукового персоналу є ключовими елементами стратегій розвитку значної кількості країн світу, та особливо країн лідерів. Витрати на дослідження можуть включати і удосконалення інфраструктури для наукових та технологічних інновацій. Розвиток людського потенціалу охоплює такі аспекти, як підвищення кваліфікації працівників, підтримка талановитих осіб у науці та техніці, а також забезпечення доступу до новітніх знань і технологій для всього суспільства. Одним із ключових завдань у цих напрямках є створення сприятливих умов для інноваційного розвитку та зміцнення конкурентоспроможності національної економіки. Результатом такої діяльності є високотехнологічна продукція, яка стає матеріальним втіленням знань та забезпечує лідерські позиції. Як бачимо, переважна більшість країн, що займають лідируючі позиції за глобальними рейтингами знаходиться і в ТОПі країн за рівнем високотехнологічного експорту (рис. 2.8).

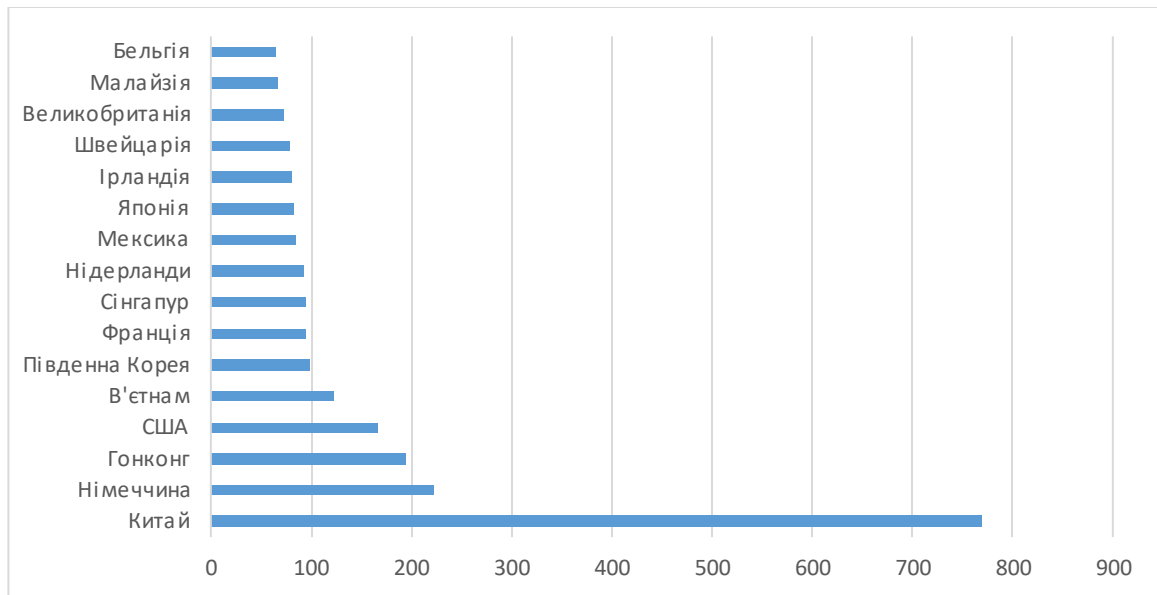

Рисунок 2.8. – Країни з найвищим рівнем високотехнологічного експорту, 2022, млрд. дол. [32]

Як бачим, країни з високим рівнем високотехнологічного експорту практично повторюють перелік країн-лідерів із глобальних рейтингів, однак в даному рейтингу впевнено лідирує Китай, який випереджає Німеччину більше ніж в 3 рази. Варто відмітити, що азійський регіон на цьому ринку досить активний і представлений Китаєм, Гонконгом, В'єтнамом, Південною Кореєю, Сінгапуром, Японією, Малайзією. Європа як регіон високорозвинених країн останнім часом демонструє зниження експорту високотехнологічних продуктів, та зростанням частки імпорту (рис. 2.9), що загалом може становити загрозу в утриманні глобального лідерства, адже до високотехнологічних товарів відповідно до Стандартної міжнародної торгової класифікації (SITC) відносяться аерокосмічна продукція, комп'ютерне та офісне обладнання, електроні та телекомунікації, фармацевтичні продукти, дослідницьке обладнання, електричні машини, хімічна продукція, неелектричні машини та озброєння [51]. Ці товари можуть відігравати стратегічне значення для розвитку економіки країни в сучасному світі.

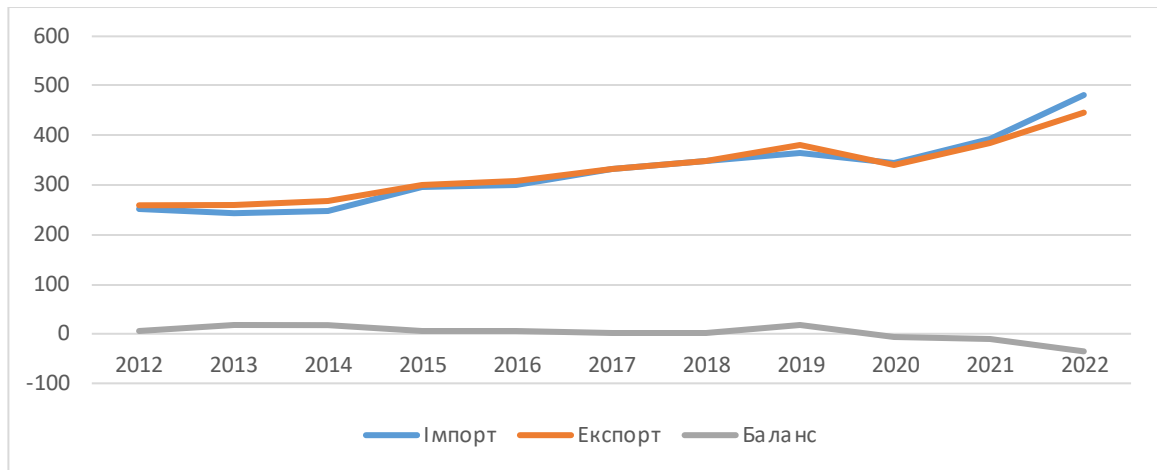

Рисунок 2.9. – Торгівля країн ЄС високотехнологічною продукцією, 2012-2022, млрд. євро [39]

Динаміка торгівлі вказує на від'ємний баланс торгівлі, що почався у 2020 році, причиною якого стала частково глобальна пандемія, при цьому падіння досить значне, якщо в 2019 році сальдо становило -4,6 млрд євро, то вже в 2022 році цей показник сягнув -35,5 млрд.євро. При цьому частка high-tech експорту в загальній торгівлі ЄС за межами угруповання змінилася на 2% (з 14,7% у 2012 році до 16,6% у 2022). Позитивним трендом можна вважати зростання частки високотехнологічного експорту у торгівлі за межами ЄС і становила 17,3%. Ключовим партнером ЄС у торгівлі високотехнологічною продукцією є Китай, частка якого у загальному імпорті даної продукції становить 36%, друге місце займають Сполучені Штати Америки, частка яких становить 19%. Зростання імпорту за означений період відбулося при середньорічному темпі 6,7%, з 252 млрд євро в 2012 році до 481 млрд євро в 2022. Найбільш активізувалась торгівля з Китаєм (з 81 до 183 млрд.євро), Тайванем (на 11,0%) та В'єтнамом (10,8%).

Варто відмітити, що найбільшими партнерами Європейського Союзу поза межами самого ЄС є високорозвинені країни, серед яких Китай, США, Швейцарія, Великобританія, Тайвань, Південна Корея, Японія, Сінгапур, на які

загалом припадає 90% всього імпорту високотехнологічної продукції до ЄС [39]. Структура імпорту є досить цікавою з точки зору обміну знаннями (табл. 2.8).

Таблиця 2.8. – Варіативність імпорту високотехнологічної продукції ЄС з ТОП партнерами, 2012-2022, млн.євро [39]

	Загальний high-tech експорт	Електро комунікації	Дослідницьке обладнання	Фармація	Аерокосмічне обладнання	Неелектричні машини	Комп'ютерне та офісне обладнання	Хімічна продукція	Еклектичні машини	Озброєння
За межами ЄС	228916	110155	23679	32352	19134	2371	30366	2485	7001	1373
Китай	101535	62132	8230	1888	741	979	22250	870	4380	65
США	39275	4758	5677	16225	10280	442	959	163	317	454
Тайвань	15105	10501	724	25	94	103	3375	4	226	53
Швейцарія	12005	122	1580	9963	519	-164	72	-321	93	142
В'єтнам	11562	8081	1170	3	14	20	1436	372	464	0
Малайзія	11027	9160	815	10	5	4	491	81	461	1
Південна Корея	7951	3232	-1575	2467	92	200	2963	-24	262	335
Тайланд	5948	4322	259	3	26	83	1210	4	41	2
Ізраїль	5436	4840	246	181	44	53	35	71	15	-50
Індія	5430	3485	367	730	120	114	-17	620	0	10
Канада	3284	336	218	234	2132	99	-17	248	32	2
Мексика	3145	369	1219	108	337	20	943	-30	177	1
Туреччина	1089	99	116	4	203	118	-4	428	26	99
Норвегія	407	-4	82	-175	38	-89	14	566	-1	-24
Японія	143	-908	603	86	224	147	-408	35	358	7
Сінгапур	-636	-254	855	111	20	48	-1457	8	35	-1
Бразилія	-642	-68	44	19	-716	10	-8	69	11	-3
Росія	-718	-33	26	-5	-190	-175	-14	-316	-7	-4
Гонконг	-1042	-482	32	4	-89	-1	-393	-5	-107	-2
Великобританія	-1154	-4161	1325	-584	4360	127	-1731	-541	0138	190

Найбільший приріст демонструє частка Китаю (на 102 млрд.євро), США (39 млрд.євро) та Тайваню (15 млрд.євро), а ключовими статтями приросту стали електроні та телекомунікації, які становлять 62 та 11 млрд.євро відповідно. Зі

США як бачимо переважною статтею була фармація, яка становила 16 млрд. євро.

Щодо експорту, то найбільшим партнером були Сполучені Штати Америки з часткою 26%, Китай з 12% та Великобританії 9%. Загалом експорт зріс більш ніж на 70%, з 259 до 445 млрд.євро із середньорічним показником приросту 5,6%. Найбільше експорт зріс до США, на 148%, з 48 до 117 млрд.євро, демонструючи середньорічний темп приросту на 9,5%, загалом ТОП-20 країн партнерів забезпечують 83% експорту (рис. 2 10).

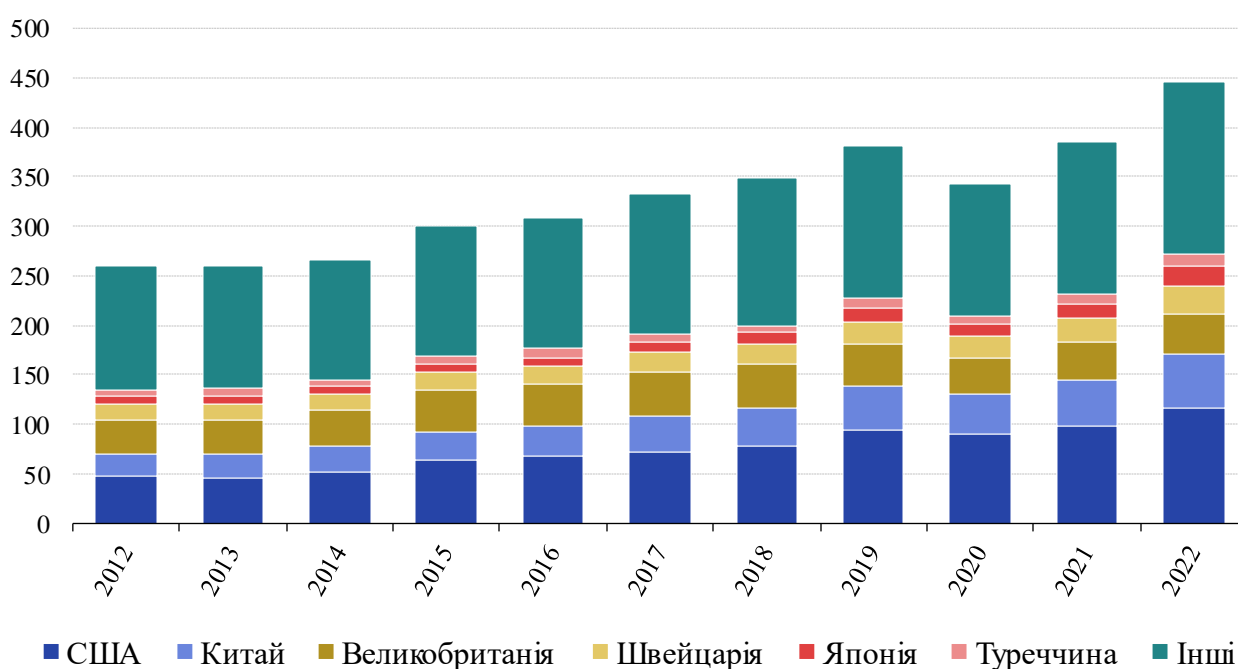

Рисунок 2.10. – Експорт високотехнологічної продукції з ЄС, ключові партнери, 2012-2022, млрд.євро [39]

Найбільшими категоріями експорту високотехнологічних товарів були фармацевтичні вироби (до США), електроніка та телекомунікації (до Китаю та Великобританії), аерокосмічне обладнання (до Туреччини). До США і найбільші показники зростання за означений період, до 70 млрд.євро.

Найбільш популярними була продукція галузі електроніки та телекомунікацій, наукове обладнання та фармацевтика (рис. 2.11).

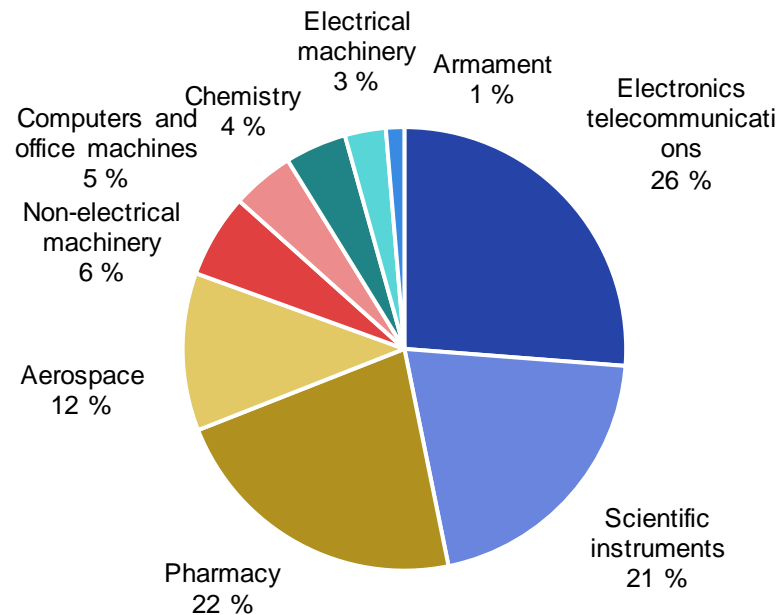

Рисунок 2.11. – Секторальна структура торгівлі ЄС високотехнологічними продуктами, 2022, % [39]

У глобальній економічній системі технології стають вирішальним фактором для стимулювання зростання та конкурентоспроможності підприємств. Високотехнологічні галузі, які активно взаємодіють на міжнародних ринках, сприяють підвищенню продуктивності у інших секторах. Інвестиції в наукові дослідження, розробки, інновації та розвиток навичок визначають стратегічний напрямок політики розвинених країн світу, оскільки вони є ключовими для економічного зростання та створення економіки, що ґрунтується на знаннях.

Деякі члени СОТ, включаючи ЄС, приєдналися до Угоди про інформаційні технології (ІТА), що забезпечує безмитний доступ до високотехнологічної продукції, такої як комп'ютери, телефони, а також компонентів, наприклад, напівпровідники. Оновлена угода ІТА [38], укладена нещодавно, сприятиме зменшенню витрат для споживачів та виробників ІТ-продукції. Це відкриє нові можливості на ринку для багатьох високотехнологічних компаній, деякі з яких є лідерами у своїх галузях, та стимулюватиме інновації шляхом спрощення доступу до передових технологій. Таким чином, це сприятиме подальшому розвитку цифрової економіки в розвинених країнах. Можемо відмітити, що розвинені країни значну кількість ресурсів інвестують саме в технологічний розвиток, який став передумовою забезпечення конкурентоспроможності в рамках нового світопорядку.

2.3. Виклики розвитку в умовах сучасного світопорядку

Високорозвинені країни на сучасному етапі економічного розвитку стикаються з цілим рядом викликів. Ключові події ХХІ століття поставили перед країнами нові завдання – функціонувати з урахуванням нових реалій. Ключовими викликами для розвинених країн, які можуть стати загрозою для утримання лідерства стають: зміна клімату, подальша глобалізація, технологічна та цифрова трансформація, демографічні загрози, економічні виклики, політичні та соціальні загрози, війни, геополітичне протистояння, глобальна пандемія та ін.

Зростання взаємозалежності країн у економічній площині, зростання торгівельної залежності, культурного різноманіття, політичних консенсусів вимагає адаптації політики країн до нових стандартів з урахуванням необхідності збереження національної ідентичності та здорового економічного націоналізму.

Швидкий розвиток новітніх технологій може повністю переформатувати сучасний ринок та виробництво. Поява штучного інтелекту, автоматизація, цифровізація вимагають постійного оновлення навичок та підвищення кваліфікації, що формує концепцію *long life learning* і вносить зміни в концепції виробництва. Так, наприклад штучний інтелект уже впроваджено у процеси управління військовими літаками, побутову техніку, міську інфраструктуру. Такі інновації дозволяють країнам-виробникам забезпечувати нові потреби та формувати концептуально нові ринки, що вимагає побудови нової стратегії розвитку. Кліматичні загрози вимагають врахування температурних та погодних викликів, що можуть впливати на розвиток країни, зміну її виробничої орієнтації, формування продовольчої стратегії, розвитку технологій у цій сфері. Це потребує адаптації уже існуючих виробничих систем та розробки нових технологій для зменшення негативного впливу на навколишнього середовища.

Розвинені країни уже досить тривалий термін часу стикаються із демографічними проблемами, зменшенням чисельності та старіння населення, міграційними процесами, що тягне за собою проблеми із робочою силою, зайнятістю, соціальним забезпеченням та ін. Економічні виклики та загрози формуються у вигляді зміни економічного ландшафту, зростання нерівності доходів, напливу мігрантів, це породжує потребу враховувати наявні диспропорції у формуванні стратегії сталого розвитку та конкурентоспроможності країни. Важливим елементом на сучасному етапі розвитку світогосподарської системи є війни та пандемія, які стали відносно неочікуваним викликом і значно перекроїли економічний ландшафт. Пандемія мала значний вплив на глобальну економіку, змінивши структуру попиту, виробництва та споживання, переформатувавши ринок, спричинила необхідність напрацювання нових методів та форм роботи, необхідність лікування призвело до швидкого розвитку фармацевтики, що усталило лідерство певних країн у цьому секторі. Пандемія підкреслила важливість міжнародного співробітництва

та координації дій у боротьбі зі світовими проблемами, що відкрило нові можливості для співпраці між країнами. Вторинення рф до України призвело до активізації розвитку технологій в тому числі військових та цивільних, спричинило розвиток логістики, посилення військового виробництва та розвиток інших сфер економіки, зокрема, медицини, комунікаційних технологій, транспортних систем та технологій, енергетичного сектору. Всі ці виклики потребують комплексного підходу, напрацювання нових механізмів співпраці між країнами для ефективного розв'язання проблем.

Варто відмітити, що пандемія та війна виявили певну неготовність окремих країн до прийняття швидких рішень та вирішення проблем, а війна ще більше актуалізувала саме швидкість розвитку та якість управління. Так, наприклад, певні науковці висловлюють думку, що представники розвинених країн, глобальні лідери країни на сьогодні мають змінити формат своєї роботи і долучити інші країни, які швидко розвиваються, для забезпечення репрезентативності як економічного так і демографічного розвитку [33].

Варто відмітити, що Міжнародний валютний фонд зазначає про сповільнення глобального зростання, а тренд зниження темпів зростання розвинених країн змінюється на приріст відносно країн, що розвиваються. Так, для розвинених країн прогноз зростання в 2024 році становить 1,7%, а в 2025 – 1,8%, зі стартових 1,6% в 2023. Водночас відбувається помірне уповільнення темпів зростання країн, що розвиваються з 4,3% у 2023 році до 4,2 у 2024 та 2025 роках [52]. Однак, розвинені країни швидше повернуться до допандемічних показників інфляції порівняно з країнами, що розвиваються. За прогнозами МВФ країни північної Америки значно швидше відновлять свій розвиток порівняно з країнами Європи, які можуть впасти в технічну рецесію [37].

На думку Міжнародного валютного фонду ще однією загрозою сучасного світу є посилення гео економічної фрагментації через війну, що передбачає можливість поділ світової економіки на окремі блоки, посилення геополітичної

напруги, що спричиняє зміну потоків торгівлі, власне обмеження торгівлі та транскордонних переміщень капіталу, технологій, робочої сили, зменшення міжнародного співробітництва, зменшення процесів інвестування та уповільнити темпи розвитку технологій та інновацій за рахунок саме геополітичної фрагментації. Цей процес може включати в себе зміну взаємин між державами, формування нових альянсів або конфліктів, а також розподіл ресурсів та впливу на міжнародній арені. Геополітична фрагментація може мати значний вплив на політичну, економічну та соціокультурну стабільність світу, а також на розвиток міжнародних відносин і співробітництва. Така фрагментація може призвести до зростання коливання цін на товари [3].

Нестабільність політичного розвитку, що пояснюється в тому числі і значною кількістю виборів глав держав та урядів, може призвести до зростання геополітичного розколу, чисельності біженців, підняти міжнародні бар'єри, змінити структуру ринку праці, посилити інфляційний тиск, дефіцит кваліфікованих кадрів, зростання облікових ставок. Своєю чергою це може привести до зростання витрат бізнесу, зменшення добробуту споживачів. Варто відмітити, що процеси геополітичної фрагментації уже запуснені через вторгнення РФ в Україну [62], відбувається уповільнення торгівлі (рис.2.12).

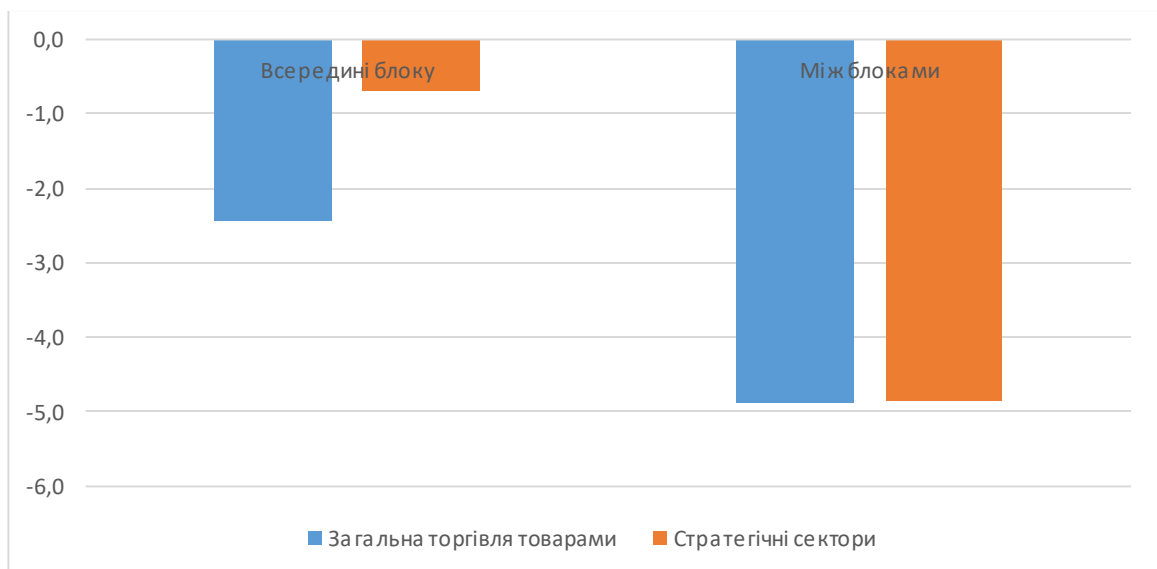

Рисунок 2.12. – Фрагментація, що впливає на торгівлю, %, різниця у зростанні торгівлі до та після війни [61]

Найбільше сповільнення відбулося між блоками країн, які найбільш політично віддалені один від одного, торгівля сконцентрувалась всередині політичних блоків. МВФ визначив кілька ключових блоків у світовій геополітиці, які значно впливають на перспективи розвитку розвинених країн, до першого блоку відносяться Австралія, Канада, Європейський Союз, Нова Зеландія та Сполучені Штати Америки, другий гіпотетичний блок включає Китай, РФ та інші країни які виступили на боці РФ під час голосування 2 березня 2022 року в ООН. Інші ж країни вважаються позаблоковими. Загалом торгівля між блоками знизилася на 2,4% і особливо в стратегічних секторах серед яких хімічна промисловість, машинобудування, в яких торгівля зменшилась більше ніж на 4% [60]. Дослідження підтверджують, що рух всередині блоків не ініціюється виключно Китаєм та США, що свідчить про зміцнення позицій інших розвинених країн на глобальній карті [26]. Крім того, торгівельні зв'язки між Китаєм та США слабшають, що стало продовженням тренду торгівельної напруги з 2017 року. Частка імпорту товарів з Китаю до США впала з 22% в 2017 році до 14 в 2023 році [20], однак Китай прирощує торгівлю з іншими країнами, зокрема Мексика та В'єтнам [4], що однак призвело до зменшення ефективності у ланцюгах поставок [47]. Це розглядається як загроза для розвитку саме розвинених країн, адже їх вплив та беззаперечне лідерство зазнають як іміджевих так і економічних втрат [3].

Ще одним викликом стає штучний інтелект, який сприяє зростанню продуктивності, поява нових великих мовних моделей, генеративного штучного інтелекту призвели до революційного розвитку економіки, стрибка у технологічного розвитку, зменшення ролі кордонів у певних секторах економіки, зростання інвестицій для інтеграції інноваційних інструментів та вдосконалення

виробничих процесів. Загалом, у Звіті про глобальні ризики від Всесвітнього економічного форуму зазначено, що одним із ключових глобальних викликів 2024-2025 рр є можливості штучного інтелекту, зокрема і дезінформаційні кампанії згенеровані за допомогою GenAI [67].

Аналіз МВФ свідчить про те, що штучний інтелект сприятиме зростанню продуктивності праці та доходів, але разом з тим і потягне за собою переміщення кваліфікованої робочої сили [9]. При цьому саме розвинені країни отримають швидше користь від штучного інтелекту, ніж країни, що розвиваються, адже саме розвинені країни більше орієнтуються на ролі когнітивно-інтенсивного впливу в структурах зайнятості. В розвинених економіках ШІ може призвести до впливу на 60% працівників чи робочі обов'язки, підвищенню ефективності та формування вищого доходу. Для країн, що розвиваються такий вплив оцінюється на рівні від 26 до 40% і, відповідно, передбачає менший вплив на ринок праці, нижчий рівень продуктивності [60].

Аналізуючи загрози для розвинених країн світу, можемо відмітити, що загалом вони будуть розвиватися швидше ніж країни, що розвиваються, а ключовими напрямками на які варто звертати особливу увагу будуть:

- Відновлення економіки після пандемії COVID-19
- Зміни у фіскальній політиці
- Дефляція в Китаї
- Геополітичні ризики
- Широка глобальна дивергенція [60].

За оцінками МВФ розвинені країни краще відновлюються після пандемії ніж країни, що розвиваються, для яких найбільші потрясіння трапились в продуктивності праці та зайнятості, які до сих пір залишаються нижче допандемічних показників. Однак для розвинених країн цей показник демонструє зростання на 2%. Фіскальна політика передбачає зменшення для розвинених економік на 1,5%, в той же час на думку фахівців з МВФ буде відбуватися

збільшення боргових зобов'язань в обох групах країн, однак якщо в розвинених країнах середній показник становитиме 100% від ВВП, то для країн що розвиваються від сягатиме 150%.

Окремо МВФ оцінює дефляцію в Китаї, який має вагомий вплив на глобальну політику. Пандемія, невизначеність у геополітичних викликах, поступове зниження інфляції та частка економіки Китаю в структурі глобальної торгівлі призводять до формування особливого місця Китаю.

Геополітичні ризики передбачають ескалацію конфлікту на Близькому Сході та рф в Україні, що призводить до дестабілізації ринку енергоресурсів та доставок, крім того, важливим вбачається нестабільність торгових шляхів у Червоному морі.

Подальша дивергенція передбачає поглиблення розбіжностей серед розвинутих економік. Внутрішній сукупний попит в США зріс на 1,5% у 2024 році, в той час як в Японії знизився на 0,5% та на 1% в країнах Європи [61]. Відповідно це впливає на фіскальну політику, якщо в США вона жорсткіша, то в інших країнах більш слабка. Загалом це може призвести до перерозподілу потоків інвестицій з розвинених країн в країни, що розвиваються.

Загальний вплив на економіку розвинених країн та країн, що розвиваються на ключових напрямках свідчать про швидке відновлення розвинених країн (табл.2.9).

Таблиця 2.9. – Вплив на рівень ВВП окремих факторів (відхилення від базового сценарію, що включає поступовий розвиток) [61]

		Оновлення після пандемії	Фіскальна політика	Дефляція в Китаї	Геополітичні ризики	Глобальна дивергенція
2024	Світ	0,22	0,28	-0,35	-0,29	0,01
	Розвинені економіки	0,19	0,43	-0,06	-0,30	-0,05
	Економіки, що розвиваються	0,32	0,17	-0,57	-0,28	0,06
2025	Світ	0,57	0,46	-0,51	-0,43	-0,37
	Розвинені економіки	0,47	0,73	-0,09	-0,45	-0,48

	Економіки, що розвиваються	0,82	0,26	-0,82	-0,40	-0,29
2026	Світ	1,00	-0,35	-0,12	-0,43	-0,37
	Розвинені економіки	0,82	-0,49	0,04	-0,49	-0,57
	Економіки, що розвиваються	1,44	-0,25	-0,24	-0,40	-0,23
2027	Світ	1,34	-0,87	-0,02	-0,31	-0,25
	Розвинені економіки	1,11	-1,31	0,02	-0,37	-0,56
	Економіки, що розвиваються	1,91	-0,57	-0,05	-0,27	-0,03

Як бачимо, для розвинених економік вплив має менше значення, адже компенсується внутрішньою стійкістю економіки, а найбільший вплив матиме фіскальна політика та геополітичні ризики (рис 2.13).

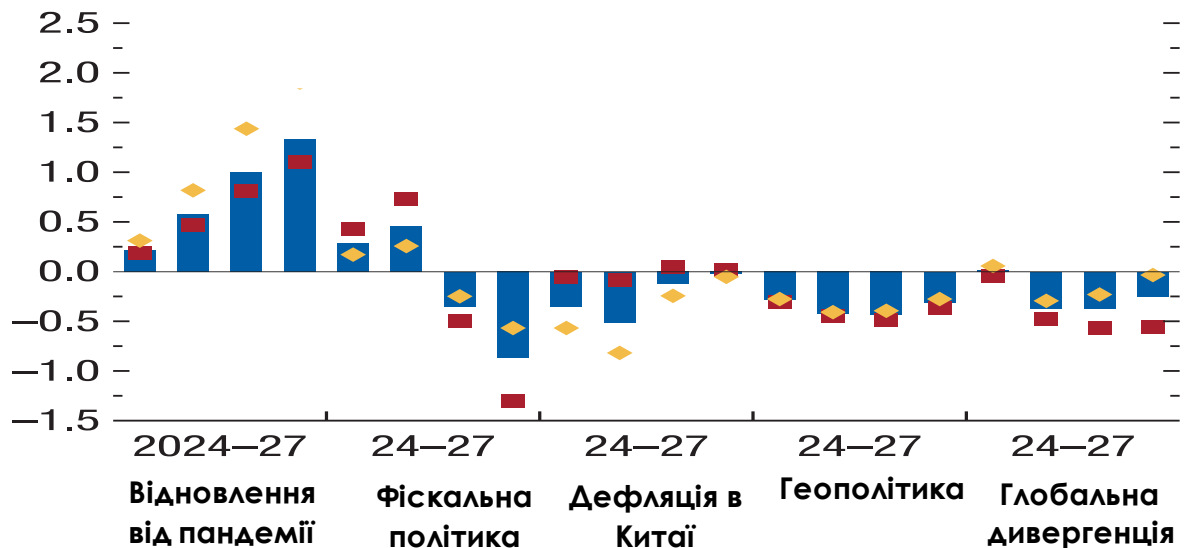

Рисунок 2.13. – Сценарій впливу окремих факторів на ВВП розвинених країн та країн, що розвивається [61]

Однак варто відмітити, що все ж відновлення до показників допандемічного рівня розвитку поступово відбувається, для країн що розвиваються цей шлях більш еволюційний, для розвинених – більш революційний та прогресивний, що забезпечується напрацьованим технологічним лідерством та культурою впровадження інновацій в діяльність бізнесу та державного управління.

Ці виклики як переходять в загрози, які можуть або нівелювати зусилля країн у досягненні лідируючих позицій, або сформувати нові можливості розвитку та забезпечення лідерства. Як показує прогноз МВФ на розвинені країни негативні фактори впливають менше ніж на країни, що розвиваються і, відповідно, ризики сприймаються швидше як виклики. Технологічний розвиток забезпечив розвиненим країнам певні переваги для нівелювання викликів або мінімізації негативного впливу на економіку країн та їх лідерські позиції у глобальному просторі.

2.4. Співпраця України з розвиненими країнами щодо посилення можливостей досягнення лідерства

Співпраця України з розвиненими країнами включає широкий спектр аспектів, таких як політичний діалог, економічне партнерство, культурний обмін та підтримку у сфері безпеки та оборони. Наприклад, Україна має стратегічне партнерство з країнами Європейського Союзу та НАТО, що включає спільні проекти з модернізації та реформування українських сил безпеки та оборони. Економічна співпраця з розвиненими країнами включає торгівлю, інвестиції та технологічний обмін. Культурний обмін забезпечує сприяння взаємному розумінню та співпраці між народами.

Війна в Україні є тим геополітичним викликом, який значно впливає на розвиток глобальної економіки в цілому та розвинені країни зокрема, формуючи нові умови регіональної та світової безпеки та стабільності. Війна має потенціал впливати на політичну карту Європи, геополітичні відносини між країнами, породжує питання про суверенітет, територіальну цілісність країн, ефективність міжнародних механізмів безпеки. Сформувався великий потік біженців, яка

спричинила гуманітарну кризу як в Україні так і в інших країнах світу, які прийняли біженців з України, що ставить під загрозу стабільність не лиш в регіоні, але і в світі.

Розвинені країни світу активно підтримують Україну в війні проти росії, надаючи різноманітну допомогу з метою підтримки економіки, населення та війська. Допомога набуває форм фінансової (для стабілізації економіки, відновлення інфраструктури, підтримки бюджету та ін.), гуманітарної (для забезпечення потреб населення, медичні засоби, їжу та ін.), торгівельна (реалізація торгівельних угод для підтримки українських експортерів та стимулювання економічного зростання та ін.), технічної (для реалізації реформ, модернізації інфраструктури, підвищення конкурентоспроможності, розвитку технологій та ін.). Такі заходи сприяють зменшення негативного впливу війни на економіку України, підтримці населення та зміцненню відносин між Україною та розвиненими країнами світу.

Фінансова допомога надавалась у формі міжнародних кредитів та позик, які надавалися США, Європейським Союзом, Канадою та іншими, надали Україні кредити та позики для підтримки економіки та бюджету в умовах війни; макроекономічна допомога для стабілізації валюти, забезпечення фінансової стабільності та розвитку економіки; гуманітарна допомога; реконструкції та відновлення задля відновлення пошкоджених інфраструктурних об'єктів; бюджетної для проведення соціальних програм та забезпечення державної безпеки (табл.2.10).

Таблиця 2.10. – Окремі види допомоги Україні від розвинених країн

Країна	Вид допомоги	Обсяг/суть допомоги	Результат
США	Військова техніка	Бронетехніка, ракети, зброя	Підвищення обороноздатності
Канада	Гуманітарна допомога	Медичні засоби, гуманітарні вантажі	Забезпечення населення
Польща	Військова підтримка	Навчання українських військових, постачання боєприпасів	Підвищення боєздатності

Литва	Політична підтримка	Навчання українських військових, постачання боєприпасів	Міжнародна підтримка
-------	---------------------	---	----------------------

Як бачимо, підтримка України від розвинених країн надходить в різноманітних формах, від надання озброєння і до просування інтересів України на міжнародній арені. Варто відмітити, що переважна більшість розвинених країн оголосила про свою беззаперечну підтримку України в цій війні. Питання геополітичних ризиків та впливу на розвиток глобальної економіки є постійними на міжнародних зібраннях, засіданнях та різноманітних заходах. Україна на сьогодні є лідером у протистоянні в найбільшій війні в Європі і війна спричинила необхідність швидкого технологічного розвитку, освоєння нових військових технологій, комунікаційних технологій, аеромобільних та інших. Це призвело до лідерства України за окремими аспектами діяльності, наприклад, в Україні вперше в світі створено Сили безпілотних систем [78], це інноваційний рід військ, аналогу якому не існує в світі. До цього призвела швидка технологізація озброєння, використання безпілотних систем у різному форматі, в тому числі унікальних, яких немає у світі, морських дронів, спричинило необхідність інституціоналізувати такий вид діяльності.

Співпраця з розвиненими країнами є важливим етапом підтримки України та розвитку її потенціалу. Значна підтримка від розвинених країн надійшла від ключових партнерів, зокрема ЄС, США та ін. За даними Кільського інституту світової економіки на 31.10.2023 найбільша допомога надійшла від інституцій Європейського Союзу на суму 84,88 млрд.євро. Друге місце займають США із сумою 71,38 млрд.євро, на третьому місці Німеччина, яка надала 21 млрд євро, змістивши Велику Британію [45] із 13,27 млрд.євро. До ТОП-10 країн увійшли Норвегія, Японія, Канада, Польща, Нідерланди, Данія та Швеція (рис. 2.14).

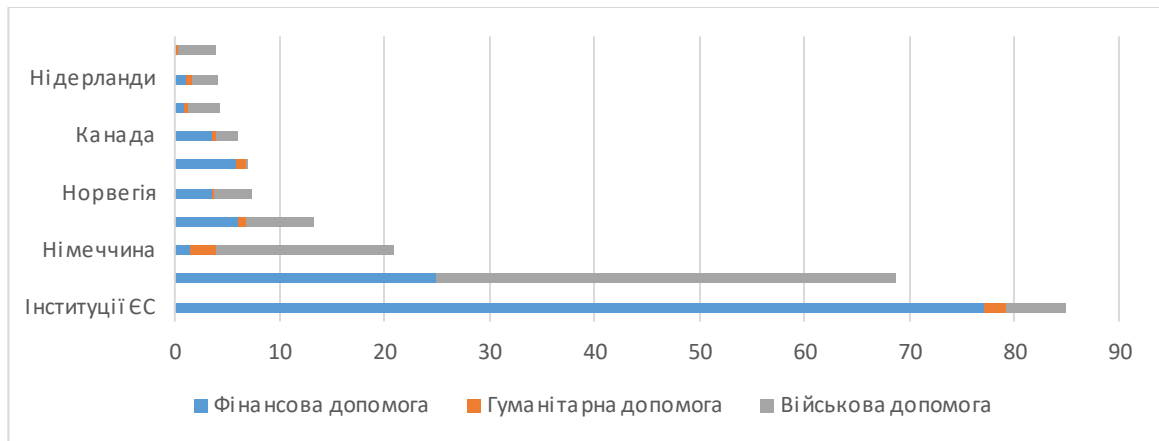

Рисунок 2.14. – ТОП країн, що надали допомогу Україні, 2022-2023, млрд.євро [87].

Найбільшу фінансову допомогу надали інституції ЄС, гуманітарну допомогу та військову в найбільшому об'ємі забезпечили США. За підрахунками Інституту вивчення війни на 2024 рік ЄС та його учасники надали Україні більше 148 млрд.дол [49]. Варто відмітити, що між Україною та розвиненими країнами підписуються двосторонні угоди щодо довготривалої підтримки, так, наприклад Норвегія протягом 2023-2027 рр. зобов'язалась надати 7 млрд.дол., з яких було надано 1,4 млрд. дол. в 2022, 1,9 млрд. дол. в 2023 році [7].

Туреччина теж належить до провідних партнерів України, забезпечуючи старт технологічного військового розвитку України, надаючи безпілотні системи і в 2023 році оголосивши про угоду щодо відкриття нового виробництва БПЛА на території України.

Країни Північної Америки надзвичайно активно підтримують Україну, Канада виділила 1,8 млрд.дол. на військову допомогу та активно навчає українських військових та працівників служби безпеки [8]. Дуже активними стали окремі країни Азії, зокрема, Південна Корея надає активну підтримку через виробництво зброї, Японія виділила фінансування на суму 4,9 млрд.дол. та долучилася до фонду НАТО внеском у розмірі 37 млн.дол. Ще один активний

партнер України це Австралія та Нова Зеландія. Австралія надала Україні станом на кінець жовтня 2023 року 590 млн.дол, Нова Зеландія надала 48,7 млн.дол [64].

Загалом, значна кількість країн підтримують Україну як у фінансових питаннях, так і в технологічному розвитку [19]. Зважаючи на можливості України щодо розвитку наукового потенціалу важливим питанням є не лише надання допомоги, а і технологічний розвиток як підґрунтя глобального лідерства в сучасному світі.

Україна має потенціал стати технологічним лідером у багатьох галузях через свій високий рівень інженерно-технічної компетентності та наявність кваліфікованих ІТ-фахівців. Країна вже відома своїм ІТ-аутсорсингом та розробкою програмного забезпечення для світового ринку. Також в Україні активно розвиваються галузі штучного інтелекту, кібербезпеки, машинного навчання та інших інноваційних секторів. За належної підтримки та інвестицій у науково-технічний розвиток, Україна може стати ключовим гравцем на глобальній технологічній арені. Варто відмітити, що ще у довоєнні часи ІТ-сектор в Україні був сильно розвинений, що дало можливість використовувати ці напрацювання як конкурентну перевагу, взявши курс саме на цифровізацію та технологізацію і не лише військового призначення.

Так, українська платформа Дія стала платформою з відкритим кодом, що є значним досягненням і є першою платформою в світі, яка володіє таким функціоналом державного управління. Система відкритого коду взагалі не використовувалась для таких платформ, що стало для України значним надбанням та просуванням українського продукту на глобальний простір.

Завданням у ході цифрової трансформації на 2024 рік є збільшення частки ІТ у ВВП до 10%, що буде формувати необхідні умови для розвитку інвестицій через відкритий, прозорий ринок, прозору податкову політику, боротьбу з бюрократією та корупцією, прозоре митне оформлення [65] та ін. [82]. Стратегія та заходи для пошуку партнерів реалізовувались у рамках Міжнародного

економічного форуму (ВЕФ) у Давосі 17.01.2024 р. в Ukraine House Davos Міністерство цифрової трансформації України спільно зі Швейцарською агенцією розвитку та співробітництва (SDC). Варто відмітити, що спільно з партнерами розроблено та реалізовано кілька ключових програм як підтримки України, так і підвищення рівня технологізації виробництва: фандрейзингова компанія UNITED24, збрала більше 0,5 млрд.дол. США; програма «Відновлення», через яку 34,5 тис. заявників отримали виплати на загальну суму 3,2 млрд. грн.; кластер у «Brave1», через який профінансовано 137 технологічних розробок на 2,3 млн. дол. США; на порталі Дія додано 39 нових послуг (кількість користувачів близько 20 млн.); Дія.Бізнес та EU4Business забезпечили залучення 221,8 млн.грн. для українського бізнесу у межах грантових програм (в тому числі міжнародних) [72]; технологізація та потреба розвитку ринку є основою для розвитку БпЛА, для виробників яких було створено особливі умови функціонування.

Потреба у децентралізованому управлінні стала підґрунтям для розвитку цифрового урядування, однак це вирішує ще і питання довіри міжнародних партнерів та зменшення бюрократичних процедур. У відповідь на це в 2024 році відкривається друга в світі платформа GovTech-центру, перша така платформа відкрилась в Німеччині (GGTC Berlin). Ця платформа стала результатом домовленості про партнерство з розвитку та цифровізації між Міністерством цифрової трансформації України та ВЕФ і покликана до обміну досвідом та прискорення цифрових перетворень між українськими стартапами та інноваторами та іноземними партнерами, що дозволить мінімізувати негативний вплив війни на цю сферу економічної діяльності та сформуванню потужне підґрунтя для забезпечення технологічного та цифрового лідерства [77].

Британія співпрацює з Україною в рамках проєкту Good Governance Fund «Ревіталізація бізнес-клімату в Україні» в ході запуску і функціонування платформи «UK-Ukraine TechBridge». Діяльність платформи покликана

розвивати технологічну екосистему, об'єднуючи можливості українського ІТ-сектору та британського технологічного сектора [74].

Варто відмітити, що навіть в інноваційних галузях Україна має зосереджуватись на найбільш інноваційних напрямках, що дозволить зайняти лідируючі позиції у певних секторах економічної діяльності. Наприклад, технології Web3 є інноваційними та перспективними, сприятимуть повоєнному відновленню України на основі технології блокчейн [76], що забезпечить можливість збереження даних в безпечному середовищі, розподіленій мережі, використання смартконтрактів на основі економічної концепції децентралізації та токенизації, сприяє управлінню цифровими активами та використанню сервісів.

Важливим є розвиток штучного інтелекту в рамках промисловості, такі технології вже реалізуються промисловими компаніями у найрозвиненіших країнах світу, так, компанія «Siemens» запустила ініціативу «Промисловий метавсесвіт», що використовує штучний інтелект [10], це дозволяє забезпечувати стійкість компанії.

Ці технології є перспективними для використання на полі бою та технологізації військового сектору, що підтверджується ініціативою Пентагону «SKYblue» не лише для роботи у військовій сфері, а і для управління фінансами, персоналом та ін. Однак тягне за собою і значні ризики, відповідно до цього важливим кроком є приєднання України до декларації Блетчлі, що спрямована на глобальну співпрацю у сфері безпеки штучного інтелекту [53].

Таким чином, співпраця з розвиненими країнами стає важливим підґрунтям забезпечення лідерських позицій України у глобальному економічному просторі. Військові дії актуалізували потребу України не просто у переорієнтації економіки, а у відбудові на принципово нових засадах, які поєднують надбання найрозвиненіших країн світу та можливості української економіки. Технологізація та цифровізація обрані як найбільш перспективні для України напрямки розвитку, які водночас знаходяться в мейнстрімі глобального розвитку

і забезпечують для нашої країни нові можливості як у сфері оборони так і в економічному просторі.

Висновки

Відповідно до поставленої мети та визначених завдань можемо зробити наступні висновки:

1. Глобальне лідерство є важливим елементом сучасної парадигми розвитку економіки. Глобальне лідерство розуміється як джерело впливу та через місце в глобальній економічній структурі, що може передбачати координацію всіх взаємопов'язаних і взаємозалежних дій. Загалом глобальне лідерство спрямоване на створення стійкого і справедливого світового порядку, що сприяє співпраці та розвитку на міжнародному рівні. Розуміння лідерства може варіюватися від здатності провідного актора реалізовувати свої політичні цілі, незважаючи на опір інших, до здатності організовувати або впливати на різні аспекти діяльності конкуруючого актора. Традиційне лідерство держави визначається рівнем впливу на світові події і акторів міждержавної взаємодії, зберігаючи здатність представляти та захищати національні інтереси в умовах складності, багатовимірності та постійної динаміки міжнародних відносин, які є складними для передбачення.

2. Ключовими передумовами досягнення лідерства країн є економічні, історичні, територіальні, ресурсні, культурні, політичні, військові, технологічні, історичні та ін. Детермінанти глобального лідерства можуть набувати різних форм і значно залежать від контексту та проявів лідерства. Економічна потужність визначається розміром та міцністю економіки, що надає можливості для впливу на світовий ринок, просування товарів, формування попиту та ін. Політичний вплив виражається в першу чергу через міцність політичної системи, де лідери можуть впливати на міжнародну політику чи глобальні рішення. Військова потужність може бути використана як інструмент підтримки власних інтересів чи впливу (тиску) на інші країни. Культурний вплив проявляється як м'яка сила, що здатна сформувати імідж країни, здійснювати культурний вплив

на інші країни, визначати критерії та стандарти в культурному середовищі. Технологічний розвиток визначає тренди розвитку інновацій та є важливим елементом глобального лідерства.

3. Детермінанти лідерства визначаються в різних рейтингах та індексах, за допомогою яких оцінюється здатність країни впливати на глобальне економічне середовище та пропонувати власні моделі ведення бізнесу як оптимальні, серед них: Індекс глобальної конкурентоспроможності; Глобальний інноваційний індекс; Індекс розвитку людського потенціалу; Індекс легкості ведення бізнесу; Індекс економічної свободи; Індекс сприйняття корупції; Індекс свободи преси; Зведений індекс національного потенціалу; Індекс процвітання; Індекс глобалізації; Індекс лідерського капіталу та ін.

4. В глобальному економічному просторі розвинені країни формують близько 40% ВВП, зростання ВВП у країнах, що розвиваються значно вище від розвинених країн і це можна розглядати як загрозу для останніх. При цьому в країнах, що розвиваються проживає в 6 раз більше населення ніж в розвинених, а рівень ВВП на одну особу в 10 раз нижчий. Рівень інфляції в розвинених країнах досить невисокий, що пояснюється стабільністю економік, макроекономічної політики, що підтверджується показником сальдо поточного рахунку. Серед країн лідерів за переважною кількістю глобальних рейтингів зустрічаємо Швейцарію, Швецію, США, Великобританію, Сінгапур, Фінляндію, Нідерланди, Німеччину, Канаду, Південну Корею, Францію, Китай та Японію. При цьому динаміка показує, що досить активними на глобальному ринку стали розвинені країни Азії, випереджаючи європейські країни за темпами приросту показників, однак, все ще не витісняючи з лідерських позицій.

5. Одним із вагомих показників забезпечення конкурентоспроможності країн є технологічний розвиток, адже серед показників Глобального індексу конкурентоспроможності IMD є показник розвитку інфраструктури, важливими індикаторами якої є технологічна інфраструктура та наукова. В показниках

Індексу глобальної конкурентоспроможності WEF знаходимо інноваційний розвиток, також серед рейтингу глобального лідерства аналізуємо глобальний рейтинг інновацій. Країни з високим рівнем розвитку займають провідні позиції у розвитку технологій, які на сьогодні є флагманами економічного лідерства. Саме інновації стають передумовою зниження собівартості продукції, виробництва нових видів продукції, підвищувати ефективність виробництва, займати передові позиції на глобальних ринках. Крім того, інновації в галузі технологій можуть вирішувати складні проблеми сучасного світу, інновації та технології є важливими інструментами для розвинених країн.

6. Рівень витрат на дослідження та наукові розробки в розвинених країнах надзвичайно високий, сукупно розвинені країни витратили близько 3% ВВП на дослідження та розробки у 2021 році. США витратили більше за цей показник, їх витрати становлять 3,46%, Японія ж витрачає більше 3,3%. Країни з високим рівнем високотехнологічного експорту практично повторюють перелік країн-лідерів із глобальних рейтингів, однак в даному рейтингу впевнено лідирує Китай, який випереджає Німеччину більше ніж в 3 рази. Варто відмітити, що азійський регіон на цьому ринку досить активний і представлений Китаєм, Гонконгом, В'єтнамом, Південною Кореєю, Сінгапуром, Японією, Малайзією. Європа як регіон високорозвинених країн останнім часом демонструє зниження експорту високотехнологічних продуктів, та зростанням частки імпорту, що загалом може становити загрозу в утриманні глобального лідерства.

7. Високорозвинені країни на сучасному етапі економічного розвитку стикаються з цілим рядом викликів. Розвинені країни уже досить тривалий термін часу стикаються із демографічними проблемами, зменшенням чисельності та старіння населення, міграційними процесами, що тягне за собою проблеми із робочою силою, зайнятістю, соціальним забезпеченням та ін. Економічні виклики та загрози формуються у вигляді зміни економічного ландшафту, зростання нерівності доходів, напливу мігрантів, це породжує потребу

враховувати наявні диспропорції у формуванні стратегії сталого розвитку та конкурентоспроможності країни. Втручання РФ до України призвело до активізації розвитку технологій в тому числі військових та цивільних, спричинило розвиток логістики, посилення військового виробництва та розвиток інших сфер економіки, зокрема, медицини, комунікаційних технологій, транспортних систем та технологій, енергетичного сектору. На думку Міжнародного валютного фонду ще однією загрозою сучасного світу є посилення гео економічної фрагментації через війну, що передбачає можливість поділ світової економіки на окремі блоки, посилення геополітичної напруги, що спричиняє зміну потоків торгівлі, власне обмеження торгівлі та транскордонних переміщень капіталу, технологій, робочої сили, зменшення міжнародного співробітництва, зменшення процесів інвестування та уповільнити темпи розвитку технологій та інновацій за рахунок саме геополітичної фрагментації.

8. Співпраця з розвиненими є країнами є ключовим фактором у забезпеченні лідерських позицій України у глобальному економічному просторі. Військові дії підкреслили необхідність не просто переорієнтації економіки України, але й відновлення на нових принципах, що комбінують досягнення найрозвиненіших країн світу з можливостями української економіки. Технологізація та цифровізація обрані як найбільш перспективні напрямки розвитку для України, що водночас знаходяться у центрі уваги глобального розвитку і відкривають нові можливості як у сфері оборони, так і в економіці. Важливим аспектом є мінімізація загроз від використання технологій та максимізація позитивних аспектів від технологізації та цифровізації, які стали глобальним мейнстрімом розвитку.

Список використаної літератури:

1. Adler, N. J. (1997). Global leadership: Women leaders. *MIR: Management International Review*. P. 171- 196.
2. Advanced economies. 2024. <https://www.imf.org/external/datamapper/profile/ADVEC>
3. Aiyar, Shekhar, Jiaqian Chen, Christian Ebeke, Roberto Garcia-Saltos, Tryggvi Gudmundsson, Anna Ilyina, Alvar Kangur, and others. 2023. “Goeconomic Fragmentation and the Future of Multilateralism.” IMF Staff Discussion Note 23/001, International Monetary Fund, Washington, DC. <https://www.imf.org/en/Publications/Staff-Discussion-Notes/Issues/2023/01/11/Geo-Economic-Fragmentation-and-the-Future-of-Multilateralism-527266>.
4. Alfaro, Laura, and Davin Chor. 2023. “Global Supply Chains: ‘The Looming Great Reallocation.’” NBER Working Paper 31661, National Bureau of Economic Research, Cambridge, MA. <https://www.nber.org/papers/w31661>.
5. All country scores. <https://www.heritage.org/index/pages/all-country-scores>
6. Annual change in the volume of exports of goods and services of G7 countries from 2010 to 2023. <https://www.statista.com/statistics/1370866/g7-country-exports-goods-services-annual-change/>
7. Broad political agreement on multi-year support programme for Ukraine. 2023. <https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/broad-political-agreement-on-multi-year-support-programme-for-ukraine/id2963374/>
8. Canadian donations and military support to Ukraine. 2024. <https://www.canada.ca/en/department-national-defence/campaigns/canadian-military-support-to-ukraine.html>
9. Cazzaniga, Mauro, Florence Jaumotte, Longji Li, Giovanni Melina, Augustus J. Panton, Carlo Pizzinelli, Emma J. Rockall, and others. 2024. “Gen-AI: Artificial Intelligence and the Future of Work.” IMF Staff Discussion Note 24/001, International Monetary Fund, Washington, DC. <https://www.imf.org/en/Publications/Staff->

Discussion-Notes/ Issues/2024/01/14/Gen-AI-Artificial-Intelligence-and-the -Future-of-Work-542379

10. CES 2024: Siemens delivers innovations in immersive engineering and artificial intelligence to enable the industrial metaverse. URL: <https://press.siemens.com/global/en/pressrelease/ces-2024-siemens-delivers-innovations-immersive-engineering-and-artificial>

11. China's share of global gross domestic product (GDP) adjusted for purchasing-power-parity (PPP) from 1980 to 2023 with forecasts until 2029. 2024. <https://www.statista.com/statistics/270439/chinas-share-of-global-gross-domestic-product-gdp/?locale=en>

12. Composite Index of National Capability. 2024. <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/composite-index-of-national-capability-by-country>

13. Countries with the highest military spending worldwide in 2022. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/262742/countries-with-the-highest-military-spending/>

14. Criteria IMD. 2023. https://imd.widen.net/view/pdf/kzqx1pambc/All_criteria_list_WCY_2023.pdf

15. Downton L., Rebel Jr. Leadership Commitment and Charisma in the Revolutionary Process. N.Y. London: [s. n.]. 1973. 220 p.

16. Dunn T.E., Lafferty C.L., Alford K.L. (2012). Global leadership: A new framework for a changing world. S.A.M. Advanced Management Journal. № 77(2). P. 4–14.

17. Ease of Doing Business rankings. <https://archive.doingbusiness.org/en/rankings>

18. Emerging market and developing economies. 2024. <https://www.imf.org/external/datamapper/profile/OEMDC>

19. Fact sheet: us assistance to Ukraine. 2024. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/fact-sheet-us-assistance-ukraine>
20. Freund, Caroline, Aaditya Mattoo, Alen Mulabdic, and Michele Ruta. 2023. “Is US Trade Policy Reshaping Global Supply Chains?” Policy Research Working Paper 10593, World Bank, Washington, DC. <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099812010312311610/idu0938e50fe0608704ef70b7d005cda58b5af0d>.
21. G7 countries' share of the world's gross domestic product (GDP) from 2000 to 2023, by country. 2024. <https://www.statista.com/statistics/1370614/g7-country-gdp-share-world/>
22. Getting real. <https://www2.deloitte.com/us/en/pages/consulting/articles/state-of-generative-ai-in-enterprise.html>
23. Global Competitiveness Report Special Edition 2020: How Countries are Performing on the Road to Recovery. 2021. <https://www.weforum.org/publications/the-global-competitiveness-report-2020/>
24. Global Innovation Index 2023 Innovation in the face of uncertainty. <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-2000-2023-en-main-report-global-innovation-index-2023-16th-edition.pdf>
25. Global Innovation Index. 2024. https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/
26. Gopinath, Gita, Pierre-Olivier Gourinchas, Andrea Presbitero, and Petia Topalova. 2024. “Changing Global Linkages: A New Cold War?” IMF Working Paper 24/76, International Monetary Fund, Washington, DC.
27. Gross domestic product (GDP) of G7 countries from 2000 to 2023(in billion U.S. dollars). <https://www.statista.com/statistics/1370584/g7-country-gdp-levels/>

28. Gross domestic product (GDP) at current prices in China from 1985 to 2023 with forecasts until 2029 (in billion U.S. dollars).

<https://www.statista.com/statistics/263770/gross-domestic-product-gdp-of-china/>

29. Gross domestic spending on R&D. OECD. URL: <https://data.oecd.org/rd/gross-domestic-spending-on-r-d.htm>

30. Group of Seven. 2020. "G7 Leaders' Statement." <https://www.mofa.go.jp/mofaj/files/100021631.pdf>

31. Gundling E., Hogan T., Cvitkovich K. What Is Global Leadership? 10 Key Behaviors that Define Great Global Leaders. Nicholas Brealey Publishing. 2011. URL: <https://www.getabstract.com/en/summary/leadership-andmanagement/whatis-global-leadership/16827>.

32. High-technology exports (current US\$). 2022. https://data.worldbank.org/indicator/TX.VAL.TECH.CD?end=2022&most_recent_value_desc=true&start=2007&view=chart

33. How Representative Is the G7 of the World It's Trying to Lead?. 2022. <https://www.statista.com/chart/27687/g7-share-of-global-gdp-and-population/>

34. Human Development Index - HDI. 2013. <https://countryeconomy.com/hdi?year=2013>

35. Human Development Index (HDI). 2024. <https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI>

36. Human development insights. 2022. <https://hdr.undp.org/data-center/country-insights#/ranks>

37. IMF: G7 Faster to Reach Coveted 'Soft Landing'. 2024. <https://www.statista.com/chart/32125/global-inflation-and-economic-growth-projections/>

38. Information Technology Agreement. https://www.wto.org/english/tratop_e/inftec_e/inftec_e.htm

39. International trade and production of high-tech products. 2023. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_and_production_of_high-tech_products
40. KOF Globalisation Index 2023. https://ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/dual/kof-dam/documents/Medienmitteilungen/Globalisierungsindex/Grafikblatt_KOF_Globalisation_Index_2023_en.pdf
41. KOF Globalisation Index. 2020. <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>
42. Leading countries by gross research and development (R&D) expenditure worldwide in 2022. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/732247/worldwide-research-and-development-gross-expenditure-top-countries/>
43. Legatum Prosperity Index. 2023. <https://www.prosperity.com/>
44. Mendenhall M.E., Reiche B.S., Bird A., Osland J.S. (2012). Defining the “global” in global leadership. *Journal of World Business*. 47(4). P. 493-503.
45. Military assistance to Ukraine since the Russian invasion. <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9477/>
46. Press Freedom Index. 2023. <https://rsf.org/en/index>
47. Qiu, Han, Hyun Song Shin, and Leanne Si Ying Zhang. 2023. “Mapping the Realignment of Global Value Chains.” *BIS Bulletin* 78 (October 3). <https://ideas.repec.org/p/bis/bisblt/78.html>
48. Ricart J.E., Sieber S., Svejnova S. (1999). Forms of organizing: What is new and why? IESE Business School. URL: <https://ideas.repec.org/p/ebg/iesewp/d-0381.html>

49. Russian offensive campaign assessment, February 6, 2024. <https://understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-february-6-2024>

50. Share of global regions in the gross domestic product (adjusted for purchasing power) in 2022. <https://www.statista.com/statistics/256340/share-of-global-regions-in-the-gross-domestic-product/>

51. Standard International Trade Classification, Revision 4. <https://unstats.un.org/unsd/trade/sitcrev4.htm>

52. Steady but slow: resilience amid divergence. 2024. <https://www.imf.org/en/publications/weo/issues/2024/04/16/world-economic-outlook-april-2024>

53. The Bletchley Declaration: Shaping the Future of AI Together. URL: <https://opengovasia.com/2023/11/06/the-bletchley-declaration-shaping-the-future-of-ai>

54. The Global Innovation Index 2013 The Local Dynamics of Innovation. https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/economics/gii/gii_2013.pdf

55. The index of economic freedom. 2023. <https://www.heritage.org/index/pages/about>

56. The Leadership Capital Index. URL: <https://measuringleadership.wordpress.com/the-leadership-capital-index/>

57. What Does the G7 Do? 2024. <https://www.cfr.org/backgrounder/what-does-g7-do#chapter-title-0-3>

58. Wilson E.J. (2004). Leadership in the digital age. In Goethals, G., Sorenson, G. & MacGregor, B. (Eds.), *Encyclopedia of leadership* (pp. 858-861). Thousand Oaks, London.

59. World Competitiveness Ranking. 2023. <https://www.imd.org/centers/wcc/world-competitiveness-center/rankings/world-competitiveness-ranking/>

60. World Economic Outlook 2024 Steady but Slow: Resilience amid Divergence. 2024. <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2024/04/16/world-economic-outlook-april-2024>

61. World Economic Outlook. 2024. <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2024/04/16/world-economic-outlook-april-2024>

62. World Trade Organization. 2023. World Trade Report 2023 — Re-globalization for a Secure, Inclusive and Sustainable Future. Geneva. https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/wtr23_e.htm

63. Wright, Thomas. 2019. "The Return of Great Power Rivalry." The Atlantic, January 10.

64. Аналітики підрахували, скільки допомоги Україна отримала від світу після початку війни. 2024. <https://www.volynnews.com/news/all/analitiku-pidrakhuvaly-skilky-dopomohy-ukrayina-otrymala-vid-svitu-pislia-pochatku-viyny/>

65. Дія, Мрія і WINWIN: Мінцифра представила бачення і результати цифрової трансформації України в Давосі. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/diya-mriya-i-winwin-mintsifra-predstavila-bachennya-i-rezultati-tsifrovoi-transformatsii-ukraini-v-davosi>

66. Довгаль О. А., Таран А. Ю. Технологічне лідерство Німеччини в процесі економічного розвитку ЄС: монографія. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 252 с.

67. Жахливіші, ніж війна: WEF назвав головні ризики 2024 року. URL: <https://mind.ua/publications/20268009-zhahlivishi-nizh-vijna-wef-nazvav-golovni-riziki-2024-roku>

68. Індекс сприйняття корупції. 2023. <https://cpi.ti-ukraine.org/>

69. Каленюк І., Цимбал Л. Глобальна парадигма інтелектуального лідерства країн. Міжнародна економічна політика. 2020. № 1-2 (32-33). С. 7-26

70. Керівник: лідер і менеджер. 2004. №5-6. 120с.

71. Кочубей Т., Семенов А. Сучасні теорії лідерства: теоретичний аспект. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. Умань. 2012. № 40.

72. Мінцифра, Мінекономіки й Офіс з розвитку підприємництва та експорту домовилися з міжнародними партнерами про програми підтримки бізнесу у 2024 році. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/mintsifra-minekonomiki-y-ofis-z-rozvitku-pidpriemnitstva-ta-eksportu-domovilisya-z-mizhnarodnimi-partnerami-pro-programi-pidtrimki-biznesu-u-2024-rotsi>

73. Оуэн Х. Покликання – лідер. Баланс Бизнес Букс, 2005. 384 с.

74. Потужне технологічне партнерство: Україна і Велика Британія запустили UK-Ukraine TechBridge. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/potuzhne-tehnologichne-partnerstvo-ukraina-i-velika-britaniya-zapustili-uk-ukraine-techbridge>

75. Рибчук А., Журба І. Феномен лідерства країн світу на ринку високих технологій. Вісник Хмельницького національного університету. 2021. №3. С. 58-64. <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2022/03/2021-en-3-09.pdf>

76. Розвиток web3 в Україні. Основні проблеми і способи вирішення – дослідження Мінцифри. 2023. URL: <https://tech.liga.net/ua/technology/novosti/rozvytok-web-3-v-ukraini-osnovni-problemy-i-sposoby-vyrishennia-doslidzhennia-mintsyfy>

77. У Києві відкривають GovTech-центр за підтримки Всеукраїнського економічного форуму. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/u-kievi-vidkryut-govtech-tsentr-za-pidtrimki-vseukrainskogo-ekonomichnogo-forumu>

78. Указ президента України №51/2024. <https://www.president.gov.ua/documents/512024-49625>

79. Цебенко О., Іванова В. Перспективи глобального лідерства Китаю. Вісник Львівського університету. Серія: міжнародні відносини. 2018. № 45. С. 130-142

80. Цимбал Л.І. Теоретичні концепції становлення інтелектуального лідерства. Наукові праці Кіровоградського національного технічного

університету. Економічні науки: зб. наук. пр. Кропивницький: ЦНТУ, 2017. Вип. 32. С. 96-105.

81. Цимбал Л.І. Історичні передумови становлення концепції інтелектуального лідерства. Бізнес Інформ. 2018. № 3. С. 458-464. URL: <http://jnas.nbuiv.gov.ua/article/UJRN-0000876239>

82. Цифрова трансформація економіки України в умовах війни. Січень 2024 року. <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/tsyfrova-transformatsiya-ekonomiky-ukrayiny-v-umovakh-viyny-sichen-2024>

83. Шевель І.П., Казаков В.С. Циклічні моделі глобального конфлікту та глобального лідерства в світовій економіці Джорджа Модельскі. Вісник Національного технічного університету «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2012. № 2. С. 46-52

84. Шлапак А. В. Парадигмальні засади глобального конкурентного лідерства. Бізнес Інформ. 2019. №2. С. 30–36. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-2-30-36>

85. Шталь Т.В., Козуб В.О., Колісник М.М. Глобальне лідерство у сучасній світовій економіці. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2015. № 1 (69), ч. 2. С. 16-22

86. Шумпетер Й.А. Теорія економічного розвитку: Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу. К.: Вид. дім «Києво-Могил. акад.», 2011. 242 с.

87. Які країни найбільше допомагали Україні у 2022-2023 роках. 2024. <https://speka.media/yaki-krayini-naibilse-dopomagayut-ukrayini-vm55yl>

ДОДАТКИ

Додаток А

Короткий звіт подібності

Ім'я користувача:
Міжнародної торгівлі і маркетингу Сандул Марія

ID перевірки:
1016284500

Дата перевірки:
26.05.2024 19:15:57 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
26.05.2024 19:38:42 EEST

ID користувача:
100005724

Назва документа: Репета О.О. Детермінанти глобального лідерства розвинених країн світу

Кількість сторінок: 71 Кількість слів: 15035 Кількість символів: 113661 Розмір файлу: 1,013.67 KB ID файлу: 1016078356

6.1% Схожість

Найбільша схожість: 1.96% з джерелом з Бібліотеки (ID файлу: 1015647134)

3.94% Джерела з Інтернету	273	.....	Сторінка 73
4.98% Джерела з Бібліотеки	502	.....	Сторінка 77

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнено

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнено

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 1